Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, [БУРЯ]АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной гарана | № 180 (17303) | 1986 оной августын 5, вторник | Сэн 3 мүн.

Манай шэнэдхэн хубилгалга, партиин Центральна Комитедэй апрелиин Пленумэй болон КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүд дотор хараалагдаһан реформонууд—эдэмнай общество доторхи харилсаануудай бүхы байгуулалтада болохо, хүнүүдэй ухаан бодолдо ба зүрхэ сэдьхэлдэ болохо, һанал бодолдо ба мүнөөнэй үе сагые, нэн түрүүн эрдэм-техникын үргэн ехэ дэбжэлтээр табигдаһан зорилгонуудые ойлголгодо болохо ёһотой хубисхал мүн.

М. С. ГОРБАЧЕВ.

…ЭНЭДХЭН ХУБИЛГАЛГА ХОЙШОЛУУЛАГДАШАГҮЙ, …Э БҮХЫ ХҮНҮҮДТЭ, БҮХЫ ЮУМЭНДЭ ХАБААТАЙ

…рбачевой Хабаровска хизаарай партийна организациин эдэбхитэдэй зүблөөн дээрэ 1986 оной июлиин 31-дэ хэлэһэн үгэ

…шэглэлнүүдые батадхажа шадаха шанарай талаар гүнзэгы хубилалтанууд үшөөл болоогүй байна. Юрэнхы дээрэнь хэлэбэл, нүхэдүүд, урдамнай ехэшье, орёо шанга хүдэлмэри байна гээшэ. Гол шухалань—урдамнай гэжэ сэхэ хэлэлтэй. Энээниие манай ороной партийна эдэбхитэд, бүхы парти һайнаар ойлгохо ёһотой. Энээниие Хабаровска хизаарай партийна организациин партийна эдэбхитэд һайн ойлгоно гэжэ һананаб. [Альга ташалга].

Экономическа хүсэ шадалай ургалта хадаа түсэблэлгэ, хүтэлбэрилгэ болон ажахы эрхилэлгын онол аргые үргэн хэмжээтэйгээр нарижуулан һайжаруулгатай, үйлэдбэриие хүгжөөхэ шэнэ арга замууд ба онол аргануудые бэдэрэлгэтэй нэгэн доро, нягта холбоотойгоор ябаха ёһотой. Гансашье Хабаровскада бэшэ, харин Москвадашье, хэндэшье, министерствэнүүдтэ, Госпланда, правительствада болон Политбюродошье хурдадхалгын зорилгые бидэнэй яажа бэелүүлхэ тухай бэлэн заабари үгы ха юм.

Бидэ ябуул дундаа, шэнэ зорилгонуудые шиидхэхэ үедөө һураха ёһотойбди. Урагшаа зоригжол түгэсөөр ябахаһаа, туршалга хэхэһээ, бэе дээрээ харюусалга даажа абахаһаа айха хэрэггүй. Урагшаа дабшалганаа үедэ, экономическа ба социальна зорилгонуудые эдэбхитэйгээр шиидхэхэ үедөө бидэ шэнэдхэн хубилалгые бэелүүлхэ болонобди.

Һүүлэй үедэ би оло дахин шэнэдхэн хубилалга тушаа хэлэхэ баатай болоноб. Эндэшье, Владивостогто, Комсомольск-на-Амуре хотодо хөөрэлдөөн бүхэн шахуудаа би энэ асуудалда тоггодог байгааб. Зарим нэгэндэ иимэ асуудал гаража магад: бидэ оло дахин дабтажа эхилнэ, энэ талаар бидэ залхуутайшаг болоно бэшэ гүбди?

Үгы, нүхэдүүд, үшөө дахин үгы. Бидэ эдээниие дэмы хэлэнэгүйбди. Иигэжэ асуудал табилга манай хүгжэлтын бүхы ябасаар, ажабайдалай эрилтээр баадхагдана гээшэ. Юуб гэхэдэ, манай орондо онсо удхатай, гол шухала үйлэ хэрэгүүд тушаа эндэ хэлэгдэнэ ха юм. Шэнэдхэн хубилалгын амжалтануудһаа айхабтар ехэ юумэн дулдыдана. Тиимэтээ тэрээндэ анхаралаа багаханааршье һаа һуларуулжа болохогүй.

Манай социалис түүхын эрид хубилалтын үе шатануудта шэнэдхэн хубилалгые бэелүүлгэдэ манай парти ямар ехэ хүсэ шадал, ямар ехэ зоригжол гаргадаг байгаа һэм бэ гэжэ һанаад үзэгты. Тэдэниие нэбтэрүүлхэ, шэнэ шатада гүрэнэй хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгаха асуудалай гарахада, социализм байгуулгада шэхээр хандалгые, мүн экономическа шэнэ политикые тайлбарилан ойлгуулгада хэды олон үгэ болон статьянуудаа Еладимир Ильич Ленин зориулаа гээшэ һэм. Түрүүшын табан жэлнүүдэй дайнай һүүлээр арадай ажахые байгуулга ба хүгжөөлгын жэлнүүдэй үедэхи шиидхэбэринүүдтэ партиин хандалга тушаа тэрэ тухайгаар лэ хэлэжэ болоно.

Мүнөө хэмжээгээрээ бага бэшэ хубилалган шэнэлэлгэнүүд тухай хэлэгдэнэ бшуу. Мүнөөнэй шэнэдхэн хубилалга гансашье экономикые бэшэ, харин ниитын ажабайдалай бусад бүхы талануудые: социальна харилсаануудые, политическэ байгуулалтые, ухаан бодолой-үзэл сурталай һалбаринуудые, партиин, манай бүхы кадрнуудай хүдэлмэриин гурим ба онол аргануудые хабаадуулна. Шэнэдхэн хубилгалга — гүн ехэ удхатай үгэ. Шэнэдхэн хубилгалга ба революци гэһэн үгэнүүдэй хоорондо би адли удхатай гэһэн тэмдэг табиха байнаб. КПСС-тэ, бүхыдөө орон дотор иимэ нэгэн ниитэ ойлгомжо бии. Юун бэ гэхэдэ, ажабайдалай табиһан асуудалнуудта харюунуудые, социализмын газаа талаар бэшэ, харин манай байгуулалтын хэмжээн дотор, тиихэдээ түсэбтэ экономикын, социалис демократиин, соёл болбосоролой болон хүн бүхэнэй бэлиг шадабариин арга шадалые гүйсэд бадаруулан, арадай [illegible] зохёохы [illegible] дэ бэдэрхэ ёһотойбди.

Баруунай оронуудай нэгэ зариманда энэмнай һөөшаагданагүй. Социализмһаа ямар бэ даа аргаар арсаһан удхатай юумэ, капитализмда доро дохин хандахыемнай, тэдэнэй онол аргануудые хэрэглэдэг болохыемнай тэндэ бултадаа хүлеэдэг хэбэртэй. Саашадаа бидэнэй яажа дабшаха тушаа хилын саанаһаа бидэ олон тоото «зүбшөөлнүүдые» абадаг байнабди. Элдэб янзын һүйдхэлтэ дамжуулганууд хэгдэдэг, манай орон дотор боложо байһан хубилалтануудта һэжэг түрүүлхэ, партиин хүтэлбэри болон арадай хоорондо арсалдаа гаргаха зорилготой статьянууд толилогдодог. Иимэ муу муухай һэдэлгэнүүд хэзээдэшье панхаруутадаг гээшэ. Парти болон арадай аша туһанууд таһаршагүй, манай шэлэн абаһан хүсэл бодол ба политическэ хараа шугам батата бэхи, хэлбэришэгүй. Энэл гол шухала талаараа арад болон парти нэгэн ниитэ юм.

Тиигэбэшье хубилашагүй һургаал заабаринууд манай харасые балартуулха, манай обществын мүнөө дабан гаража байгаа түүхын тодорхой үе шатада урагшаа дабшахадамнай, теориие зохёохы ёһоор хүгжөөхэдэмнай, бодото дээрээ тэрэниие хэрэглэхэдэмнай һаад тойбо ушаруулха ёһогүй. Энээниие бидэ мүн лэ зайсуулха ёһотойбди.

Энээн тухай би юундэ хэлэнэбиб гэхэдэ, «шэнэдхэн хубилгалга» гэһэн үгые тон хүшэрөөр угтан абадаг, үнгэрэгэхэдөө, зарим ушарта хүшэр хүндөөр үгүүлдэг хүнүүд үшөөл манайда бии байна. Тэдэ шэнэдхэлгын иимэ ябуулга дотор ородог гол хэрэгыень ойлгодоггүй, харин энээниие манай үндэһэ һууриин һандараалга мэтээр, гол ёһонуудһаа манай арсаһан шэнгеэр тэдэ ойлгодог байна. Манай политическэ хараа шугам хадаа социалис байгуулалтын неосэ арга боломжонууд ба булюу һайн талануудыень гүйсэд дүүрэнээр хүгжөөхэ, манай урагшаа дабшалгада һаад ушаруулдаг бүхы юумэнүүдые зайсуулха ниитын хүгжэлтын арга нүхэсэлнүүдтэ үргэн харгы үгэхэ ябадалда шэглүүлэгдэнхэй ха юм.

Үшөө нэгэ юумэн тухай хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Шэнэдхэн хубилгалгын талаар бидэнэй саашадаа дабшаха бүри энэ зорилгын орёо бэрхэшээлтэй байһаниинь улам эли болоно, урдахи хүдэлмэриимнай асари ехэ хэмжээнүүд бүри дүүрэнээр элишэлэгдэнэ гээшэ. Ажахы болон социальна асуудалнуудые хүтэлбэрилгэ, гүрэн түрын байгууламжа ба демократи, хүмүүжүүлгэ ба эрдэм һургуули, абари зангай талаар эрилтэнүүд тушаа манай олохон ойлгомжонууд мүнөөдэрэй зорилгонуудайшье, тиигээ тиитэрээ саашанхи хүгжэлтын зорилгонуудайшье эрилтэнүүдһээ үшөөл нилээд ехээр гээгдэнэ гэжэ эли тодо харагдана.

Ниитын ажабайдалай бүхы һалбаринуудта сугларһан орёо хурса асуудалнуудые шата шатаарнь шиидхэхэ, хэрэггүй болоһон юумэнүүдһээ зайсаха, зохёохы ёһоной шиидхэбэринүүдые зоримгойгоор абаха хэрэгтэй болоно.

Энээнэй тула горитой ехэ хүсэл оролдолго, бага бэшэ саг хэрэгтэй гэжэ Центральна Комитет ойлгоно. Тиигэбэшье удааржа, харин тиигээ тиитэрээ иимэ оршон байдалда юушье хэнгүй байжа болохогүй. Ушар иимэһээ бидэ али бүхы аргаар шэнэдхэн хубилгалга хэхэ ябадалда дахин дахин бусаха, үндэһэн хубилалтые бүхы ажалшадай, бүхы обществын бодомжо ба ухаан бодолдо, нэн түрүүн манай хүтэлбэрилхы кадрнуудай бодомжодо түйлаагүй саггаа тэрэниие дабтан хэдэг байха болонобди.

Энэмнай эндэ, Алас Дурнын газар дээрэ үшөө дахин батадхагдаа, манай совет хүнүүд шэнэдхэн хубилгалгые зүрхэ сэдьхэлһээ дэмжэнэ гээшэ. Минии абадаг бэшэгүүд дотор, мүнөө эндэ хүнүүдтэй уулзалгын үедэ али нэгэн шэглэлэрээ гэнтэ бидэ юумэеэ һуларуулна гүбди гэһэн бодол юунһээшье үлүүгээр һанаа зобооно. Энэмнайл тэдэнэй сэдьхэл һанаанда болгоно ха юм. Тиимэһээ шэнэдхэн хубилгалгые [illegible] бшуу. Энэмнай, нүхэдүүд, партида, манай кадрнуудта эгээл тааруу зохид оршон байдал түхеэнэ гээшэ [Альга ташалга].

Шэнэдхэн хубилгалга нэгэн доро дээрэһээшье, доронһоошье болохо ёһотой гэжэ мүнөө бии болоһон дүй дүршэл батадхана. Эндэ, танайда байхадаа, би энээниие дахинаа ойлгооб. Тэрэ хүтэлбэрилгын бүхы шатануудые, политическэ ба гүрэнэй хүтэлбэрилгын бүхы шатануудые хабаадуулха, тэрэшэлэн үйлэдбэриин коллективүүдтэхи шэнэдхэн хубилалгатай нэгэдэхэ ёһотой болоно.

Юрэдөө, шэнэдхэн хубилалга гээшэмнай ямар орёо удхатай хэрэг гээшэб, тэрэниие яажа ойлгохоб, энэ шэнэдхэн хубилалгые яажа бэелүүлхэб? гэжэ зарим ушарта асуудаг. Бидэ бултадаа тэрэнэй түлөөл гээшэбди, теэд юу хэхэб гэжэ мэдэнэгүйбди. Олохон хүн сэхэл иигэжэ хэлэдэг байна.

Шэнэдхэн хубилалгые, шэнэдхэн хубилгаха бүхы хүдэлмэриие хүн бүхэн өөрһөө, өөрынгөө эрхэтэнэй хараа бодолые тодорхойлгоһоо, политическэ ба ажалай ажал ябуулгые эдэбхижүүлгэһээ, даалгагдаһан хэрэгэй түлөө, эсэсэй үрэ дүнгүүдэй түлөө харюусалгаа шангадхалгаһаа эхилхэ ёһотой гэжэ бидэ Центральна Комитедтэ, Политбюродо бододог байнабди. Минии һанахада, энэмнай тон эли тодо байха ёһотой. Хүн бүхэн дээшэнь гү, али доошонь, зүүн гү, али баруун тээшэнь заажа, харюусалгаһаа зайсаха ёһогүй гээд юрын лэ, үнэн сэхэ бодол элирхэйлжэ үгэнэ. Нэн түрүүн өөртөө асуудал табиха, өөрынгөө урда иимэ зорилго—гүн һэшхэлһээ, өөрынгөө урда, арад зоной урда тон ехэ харюусалгатайгаар бүхы юумэ хэхэ гэһэн зорилго табиха ушартай. Хэрбээ эдэ бүгэдэ хэгдэдэг байбал, шэнэдхэн хубилгалга урагшатайгаар ябаха болоно бшуу. Обществын социально-экономическа хүгжэлтые түргэдхэлгын бүхы ябуулгануудай хажуу тээхэншье байжа шадахагүй, байха ёһогүй.

Тиигэбэшье шэнэдхэн хубилгалга гансал энэ талада хабаатай бэшэ юм. Тэрэ олон жэлнүүдтэ сугларһан залхуу хойрог ба хайхарамжагүй ябадалые дабажа гараха, хүдэлмэри болон ажабайдалдаа социализмын гол ёһонуудта, манай оршон байдалые ойлголгодо ба ажабайдалай шэнжэ шанарта таарахагүй бүхы юумые усадхаха ябадалда хүн зониие зоригжуулан элсүүлхээр общество доторхи оршон байдалые тогтоохо зорилго табигдана. Сэхыень хэлэбэл, эндэ нилээд оролдолго гаргаха юумэн бии. Харин энэ ушарта, нүхэдүүд, хүн бүхэн нэн түрүүн өөрыгөө— Политбюродошье, партийна эхин организацидашье, тодорхойлон бэеэшье хараха, өөрынгөө зорилго гүйсэд дүүргэхэ гэжэ оролдохо ёһотой. Үнгэрһэн жэлнүүдэй үедэ шүүмжэлэл ба олондо мэдээсэлгын, харюусалгын һула байһан эрхэ байдалда бидэ социализмын гол ёһонуудта огголон харюусажа шадахагүй зарим тэды муу юумэнтэй эбсэжэ һураһан байнабди. Энэмнай юрын хүдэлмэрилэгшэдтэшье, тушаалта хүнүүдтэшье хабаатай гэжэ би тоолоноб. Тиимэһээ нялдаһан бүхы юумэнүүдһээ сүлөөлхэ, сэбэрлэгдэхэ ёһотой болоно. Харин партийна комитедүүд энэ ябадалдань эдэбхитэйгээр туһалха ёһотой. [Альга ташалга].

Бидэ уласхоорондын орёо бэрхэшээлтэй, түгшүүрилтэй эрхэ байдалда шэнэдхэн хубилгалгые бэелүүлжэ байна гээшэбди. Империализм буу зэбсэгүүдые үрдилдэн гаргаха ябадалаа улам үргэдхэжэ үргэлжэлһөөр, тиимэһээ өөрынгөө обороные бидэ бэхижүүлхэ ёһотойбди. Энэмнай бага бэшэ мүнгэ зөөри ба хүсэл оролдолго гаргаха эрилтэ табина. Энэшье талаһаань хаража үзэхэдэ, хурдадхалга хадаа амин шухала хэрэгтэй зүйл болоно бшуу.

Бүхы талын хараа бодомжоор нэгэл харюу үгтэхэ: шэнэлэн хубилгалгые үсэд нэтэрүүгээр ябуулха хэрэгтэй. Имагтал тиимэ байһан дээрэһээ, нэн түрүүн, нүхэдүүд, съездын һүүлээрхи хүдэлмэриин шухала шатада гараха арга бидэндэ олгоһон, тэрээндэ ехэ эршэ, дабшаса, добтолхы шэнжэ, ажал хэрэгээ бүтэмжэтэй болголго ба тодорхойлолго олгоһон ЦК-гай июниин Пленум хэрэгтэй байһан.

Түсэблэгдэдэг экономикотой, ажахыгаа эрхилхэ онсо гуримтай манай орондо, партиин хүтэлбэрилхы үүргэ дүүргэдэг орондо, зүгөөр шиидхэхы үедэ партиин ябуулгануудһаа, тэрэнэй кадрнуудай, нэн түрүүн партийна эдэбхитэдэй ямараар хүдэлмэрилһэнһөө олон юумэн дулдыдадаг гээшэ. Тэдэнэр, кадрнууд, манай партийна эдэбхитэд хамаг юумэеэ обёорон хаража байха, шэнэ эдэбхи үүсхэл гаргаха, шэнэ онол аргануудые һанамжалан зохёохо, партийна съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябаха ёһотой. Мүнөө үеын эрхэ байдалда оруулан, манай кадрнуудай ба партийна эдэбхитэдэй һуури ба үүргэ хэрэглэн, би манай партиин түүхэһээ нэгэ һайн үгэ хэрэглэхэ байнаб. Тэдэнэр мүнөө социализм хүгжөөлгын түлөө тэмсэлэй шэнэ шатын комиссарнууд мүн. [Альга ташалга].

Ажал дээрээ бултадаа нэмэлтэ түйлаха ёһотой, барандаа, нүхэдүүд, онсолон тэмдэглэнэб: үйлэдбэритэй холбоотой хүн бүхэн, эрдэм шэнжэлгэтэй, хүтэлбэритэй, эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэритэй холбоотой хүн бүхэн. Эрдэм-техникын дэбжэлтые урагшань дабшуулхын, хурдадхалгые шанарай талаар хангахын тулада һалбари бүхэндэ, предприяти бүхэндэ юу хэхэ хэрэгтэй байһаниие мүнөө тодорхойлхо хэрэгтэй, юуб гэхэдэ, экономико — ягаашье һаа, гол шухала зорилго ха юм. Тэрэниие шэнэ замда, хурдадхалгын дабшасада, шанараараа шэнэ хандасада гаргалга хадаа политическэ, социальна ба бусад айхабтар ехэ хойшолонгуудтай байха.

Манай партиин үнгэрһэн жэлэй ажал ябуулгануудта һайн юумэн үсөөн бэшэ бии байһан. Энээниие хараада абаха хэрэгтэй. Гэбэшье, нүхэдүүд, саг ба мүнөө үеын зорилгонууд тад ондоо гээшэ. Хэрбээ бидэнэрэй экономико болон техникын шэнэ асуудалнуудта, 30-дахи, 40-дэхи, 50-дахи ба тэрэшэлэн 60-дахи ба 70-дахи онуудай дүй дүршэлдэ харюунуудые бэдэрхэ болоо һаа, урагшаа дабшалта түйлагдахагүй. Мүнөөнэй саг ондоо, эрилтэнүүдшье ондоо, хэрэглэмжэшье ондоо, гэбэшье арга боломжонууд ондоо. Эдэ бүгэдые барандаа һайнаар ойлгохо шухала.

Би мүнөө эрдэм-техникын дэбжэлтэдэ, шэнэ технологинуудые нэбтэрүүлгэдэ, ажахыгаа эрхилэлгын шэнэ онол аргануудта таанадай анхаралые хурсадханаб. Ондоо хэмжээ ябуулгануудтай сасуулан харабал, тэдэн экономическа эгээл үндэр үрэ дүн үгэнэ. Шэнэ технологинуудта хэгдэһэн гаргашанууд заатагүй жэл — жэл хахад соо ашаяа харюулдаг байна. Техническэ тэрэл үндэһэ һуури дээрэ, тэрэл үеын техникээр үйлэдбэри юрын аргаар үргэдхэлгэ — 5—7 жэлэй туршада. Тиимэл хадань бүхы дэлхэйн техническэ фронт дээрэ иимэ тэмсэл хэгдэнэ. Технологи хадаа ямаршье обществын урагшаа дабшасыень ехээр түргэдхэнэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлнэ, тон ехэ ашаг үрэ түргөөр үгэнэ. Бидэнэр, нүхэдүүд, (энээн тухай би июниин Пленум дээрэ хэлээ һэм, таанад һанана ёһотойт), өөһэдынгөө эрдэм-техникын политикада олохон һалбаринуудай техническэ дунда зэргын хэмжээнэй түйлалта хараалхадаа, ехэхэн алдуу хэһэн байнабди, тиимэ шиидхэбэринүүдые дабталгада шэнэ предприятинуудай шэнэ проектнүүдые бэелүүлгэдэ хуушан техникэ хэрэглэгдээ. Манай барилгын унжагай удаан эрхэ байдалда тэдэ предприятинуудай баригдатар техникэ мүнөө сагай эрилтэдэ харюусахаа болин хуушарна. Энэ мэтээр бидэнэр гээгдэхэ ябадалаа үргэдхэдэг байгаабди. Энэ хадаа горитойхон алдуу болоно. Мүнөө бидэнэр тэрэнээ үндэһөөрнь заһаха ёһотойбди. Би энээн тухай парти ба арадай үмэнэ нюуса далдагүйгөөр сэхэ хэлэһэнби, тэрэнээ дабтахые хүсэнэгүйб.

Мүнөө министерствэнүүд, албан зургаанууд ба предприятинууд арбан хоёрдохи табан жэлдэ хэгдэхэ техническэ зэбсэгжэлгын түсэбүүдые тодорхойлхо талаар хүдэлмэреэ дүүргэжэ байна. Шэнэ предприятинуудай ба илангаяа һэльбэн шэнэлэгдэхэ предприятинуудай техническэ бүхы проектнүүдые дахин хаража үзэхэ даабари бидэнэр бүхы министерствэнүүдтэ үгэнхэйбди. Мүнөөнэй хэмжээндэ харюусаха аргагүй бүхы юумэнүүдэй бодото бэелүүлгэ зогсоохо хэрэгтэй. Ушарынь гэхэдэ, хэрбээ бидэнэр гээгдэлдэ орохо байһан проектнүүдые мүнөө бэелүүлжэ захалаа һаамнай үшөө тиихэдэ тэдэнэй барилга хэхэбди, бодоод үзэгты, юун болохоб: бидэнэр 15—20—25 жэлэй гээгдэл уридшалан бэлдэхэ болонобди. Ямаршье урагшаа дабшалта түйлагдахагүй. 1—2 жэл тэсэжэ, шэнэ техникэ ба шэнэ технологидо орохоор машина бүтээлгэдэ бидэнэрэй хараалһан ехэ хэмжээ ябуулгануудые бодото дээрэнь бэелүүлжэ, тиигэһэн хойноо дурсагдагша проектнүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэй. Гэбэшье дээдын министерствэнүүдэй хүдэлмэридэ манай нютагуудай кадрнууд болон партийна организацинуудай хүдэлмэрээр туһа хүргэгдэхэ ёһотой. Өөрынгөө бага зэргын асуудалнууд болон гансахан өөрын предприятиин ойлгомжоһоо уламжалан, зарим нэгэн шиидхэбэриин хахадыень дүүргэээ болоод һалахаар һанамжална. Нүхэдүүд, төөриһэн энэ ябадалые усадхаха хэрэгтэй.

Хэрбээ, жэшээнь, хүнгэн промышленностьда бидэнэр мүнөө бүтээн гаргажа байһан техникэ (бүхыдөө тэрэ муу бэшэ ааб даа, гэбэшье горитойхон хубинь) ашаглалгада табяа гэлэйбди, тиигээ һаамнай, оёдолой үйлэдбэридэ, хүнгэн промышленностиин бусад һалбаринуудта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэ ба шанар һайжаруулгада оройдоо 3, 4, 5-һаа 10 хүрэтэр процент түйлагдаха. Хэрбээ бидэнэр шэнэ техникэ хэрэглээд байбал (тэдэниие бүтээн гаргаха бааза манай заводуудта мүнөө байгуулагдана), эдэл предприятинуудта, эдэл хананууд дотор, ажалша эдэл коллективүүдэй тоогоор ажалай бүтээсые адагынь 30—40—50 процентээр дээшэлүүлхэ арга олдохо байна. Энэл ха юм даа, техническэ политикада зүб хараа шугам шэлэн абалга. Энээндэ анхаралаа хандуулагты. Үндэһөөрнь һэльбэн шэнэлэлгэдэ орохо хэрэгтэй, хэрбээ али нэгэ проектнүүдэй хуушараад байгаа һаа, тэдэниие дахин хаража үзэхэ гү, али эсэслэн болюулха хэрэгтэй.

Министрнүүдтэ бидэнэр иигэжэ хэлэнхэйбди: үйлэдбэриин ашаг үрые эршэдхэлгэдэ гүнзэгыгөөр орохо хэрэгтэй. Хуушарһан технологи ба хуушан онол аргануудые хэн хэрэглээд һаланагүйб, тэрэниие бидэнэр шангаханаар заһаруулха ёһотойбди, хэрбээ бүтэжэ үгөөгүй һаань, хэрбээ үсэрхэлдеэд, урагша абангүй байһан хүниие һууриһаань хүдэлгэхэгүйш, үсэглэлдэрэй ойлгомжын энэ окоп соопоо тэрэниие гаргахагүйш, тэрээнтэй хахасаха хэрэгтэй, тэрэ окоп соогоо һуугаад өөрынхеэрээ боложо байг, оромнай урагшаал дабшажал байха.

Манай һанамжа, Политбюрогой һанамжа иимэ гэжэ сэхэ хэлэнэб: туһаламжа үзүүлхыень найдаад, хүлеэгээд һууха бодолоор хэн нэбтэрэнхэйб, тэрэ ходо гонгиножо ябадаг—тэрээндэ энэшье юумэн, тэрэшье юумэн бага, иимэ юумэ үгэ, тиимэ юумэ үгэ, барилгашад, бусад хүнүүд зэмэтэй, тэрэнэй һайнаар хүдэлхэ байһанда бодото шалтагаанууд һаад хэнэ, тиимэшүүл үе сагайнгаа эрилтэнүүдые ойлгодог, энэ ехэ харюусалгые бэе дээрээ даажа абахаар бэлэн шэнэ кадрнуудта харгы гаргажа үгэхэ ёһотой.

Энэ табан жэлэй туршада бидэнэр машина бүтээлгые урагшань горитойгоор дабшуулхабди. Гэбэшье үрэ дүнгүүдыень бидэнэр нэгэ ушарта хоёр гурбан жэл болоод, нүгөөдэ ушарта 3—4 жэл болоһон хойно мэдэрхэбди. Эндэ, юрэ хэлэгдэдэгэй ёһоор, алад харайн гарахагүйш, бидэнэр бүхы талаһаа бодомжологдоһон эмхидхэлэй-техническэ шиидхэбэринүүдэй, ойро дүтэ байһан нөөсэ хэрэгсэл, арга боломжонуудые хэрэглэһэнэй ашаар үйлэдбэриин ажал ябуулга һайжаруулха ёһотойбди. Би танай предприятинуудта ябажа харабаб. Оронойммнай бусад районуудай промышленностиинхидал адли эндэ мүнөө болотор хэрэглэгдээгүй байһан асари ехэ нөөсэ арга боломжонуудай бии байһан харагдана. Таанадташье бэрхэшээлнүүд бага бэшэ гэжэ би һайнаар ойлгобоб. Таанадта туһалха хэрэгтэй.

Алас Дурнын экономическа районой үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые комплексноор хүгжөөхэ талаар хэмжээнүүд тухай тогтоолой проект мүнөө правительство болон Госпланда зохёон хэгдэжэ байна.

Алас Дурнын үнгэтэ металлургида, ой модоной ба загаһанай промышленностьда болбосоруулгын нэмэлтэ үйлэдбэри хүгжөөлгөөр түүхэй эдүүдэй баазые гүйсэд дүүрэнээр ба комплексноор ашаглалга хараалагдана. Дулаа болон элшэ хүсэ үгэдэг баазануудые бэхижүүлхэ, транспортна системэ саашадань хүгжөөхэ — түмэр зам ба автомобильна харгы, портнуудые, гол мүрэнэй ба авиационно транспорт хүгжөөхэ талаар хэмжээнүүд хараалагдана. Эдэ бүгэдэ хадаа Алас Дурные хубилган хүгжөөлгын дабшасые тодорхойлгодо горитойгоор нүлөөлхэ гэжэ би хэлэхэ байнаб.

Проект дотор социальна байдалда түрүүшын ээлжээнэй анхарал хандуулагдаха. Байрын гэрнүүдые, саад болон яслинуудые, больница, амбулатори, поликиникэ, һургуулинуудые барилгын эршэ үргэдхэгдэхэ, хэм хэмжээниинь дээшэлүүлэгдэхэ. Эдэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ тон ехэ мүнгэ зөөри һомологдоно. Энэ хүдэлмэри бүри ехээр үргэлжэлүүлэгдэхэ гэжэ һананаб.

Нүхэдүүд, хэрбээ тус тогтоолые бэелүүлхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэриин хэгдээгүй гээшэ һаа, эндэ хэлэхэдэ, өөһэдынтнай гүйлтээр энээнэй урда тээ баталан абтаһан тогтоолнуудай хуби заяандал адли юумэн болохо гэжэ уридшалан хэлэхэ хэрэгтэй. Олохон участогуудтахи бодото байдалай хангалтагүй байһан ушар шалтагаан хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые муугаар бэелүүлгэтэй, нөөсэ хэрэгсэлнүүд болон бии байһан арга боломжонуудые хангалтагүйгөөр хэрэглэжэ байһан ябадалтай холбоотой. Эдэбхитэд экономикоёо һайнаар, гүн гүнзэгыгөөр шудалха, ушар байдал ба баримтануудые мүнөө үеынхеэр шэнжэлэн хараха уялгатай.

Танай хизаар — Алас Дурнын индустриальна тон шухала район. Тэрэнэй материально-техническэ арга боломжо ехэ. Танай кадрнуудай бэлэдхэлэй хэмжээн дээгүүр, арадай ажахыда хүдэлжэ байһан кадрнуудаитнай 40 шахуу процентнь дээдэ ба тусхай дунда эрдэмтэй. Дипломтой болоһон мэргэжэлтэдэй хахадһаа олонхинь инженернүүд болон техникүүд. Хизаартнай байгаалиин баялигуудаар элбэг. Эдэ баялигуудай [illegible] олонойнь экономическа болон социальна хүгжэлтэдэ мүртэгөөр хэрэглэдэггүй байһандань бүришье һаа гомдохоор.

Машина бүтээлгын олохон һалбаринуудай предприятинууд хизаартатнай байгуулагданхаи. Онсо шухала хараа шэглэлтэй станок бүтээлгэ, электротехническэ промышленность, элшэ хүсэнэй хүндэ машина бүтээлгэ гэхэ мэтэ хүгжөөгдэжэ байна. Хариин гүрэнүүдтэ олоор хэрэглэгдэдэг бүтээсэ ехэтэй токарно-револьверно автомадуудые, шудхалаа хэдэг үйлэдбэриин технологическа түхеэрэлгэ, дизельнүүдые, дизель-генераторнуудые, элдэб крануудые таанадһаа оромнай абана. Хизаартатнай бүтээн гаргадаг хүсэтэ трансформаторнууд болон кабельна элдэб продукцяар бодото дээрээ бүхы Алас Дурнын районуудай эрилтэнүүд гүйсэд дүүрэнээр хангагдана.

Гэбэшье хараалагдаһан үндэр зорилгонууд, интенсификаци түйлаха хараа шугам бүри ехэ юумэ түйлаха, хурдадхалга хэхэ эрилтэнүүдые табина. Энэ хадаа дутагдалнуудтай эбсэжэ болохогүй гэһэн эрилтэ мүн.

Автоматическа шэнэ лини болон станогуудай ехэнхи хубиин ашаглалгада шэнээр үгтэжэ байһан предприяти болон үйлэдбэриин бүридхэлдэ эльгээгдэжэ байһан, бага хубинь ашаглагдажа байһан паркда үгтэдэг байһан ушарые зүб гэжэ тоолохын аргагүй. Табан жэлэй эсэстэ түхеэрэлгэнүүдые шэнэлэлгын коэффициент, тэрэнэй хэрэгһээ гаралгын коэффициент 3,7-һоо 3,5 хүрэнэ.

Эдэ бүгэдэ табан жэлэй үрэ дүнгүүдтэ нүлөөлэнгүй байха аргагүй. Үйлэдбэриин ургалта, үйлэдбэриин гол фонднуудай ургалтын дабшасаһаа гээгдэнэ. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ гол фонднуудай 1,4 дахинаар ургаад байхада, фонднуудай ашаг үрэ 15 процентээр доошолоо. Тоолоод үзэгты, хабаровскынхидай мэдэлдэ байһан хүсэ ехэтэ түхеэрэлгэнүүдэй иимээр ашаглагдажа байхада оромнай ямар туһа нэмэри абаа гээшэб.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ хизаарай бүхы промышленностьда шанарай талаар эрхим һайн категориин продукциин удельнэ хэмжээн доошолонхой. Хэрэглэгшэд хаана ошохо һэм — абана бээзэ гэжэ хэлэдэг ушартай ажахын хүтэлбэрилэгшэд дададашанхай. Энэ ушарта һэшхэл гээшэтэй яаха бологдоноб, орондомнай бага гаргашатай, найдамтай һайн, эрхим һайн шанартай продукци хэрэгтэй ха юм. Олохон предприятинууд аяар 10—15 жэлэй туршада нэгэл продукцияа мүнөөхил аргаараа гаргажал байна. Иигээд лэ дүүрэнэ. Би таанадта сэхэ хэлэхэмни, иимэ ушарта хүтэлбэрилэгшэдтэ салин хүлһыень үгэхэгүй, ушарынь гэхэдэ, энээниие хүдэлмэришэн хэнэ. Ямаршье предприятиин директор, хүтэлбэрилгын бүридэлдэ ородог бүхы хүнүүд нэн түрүүн улам шэнэ шэнэ, гаргаша багатай, найдамтай һайн, эгээл үндэр дээдэ эрилтэнүүдтэ харюусама продукцинуудаар хэрэглэмжэ, хангалгын түлөө оронойнгоо үмэнэ харюусаха ёһотой. Тэдэнэй харюусалга иимэ байна.

Үйлэдбэриин хүсэнүүд саг соогоо ашаглагданагүй, гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй. Энэ ушар арбан жэлэй туршада ашаглалгада үгтэһэн ба һэльбэн шэнэлэгдэһэн промышленна объектнүүдэй аяар 70 процентдэ хабаатай. Энэ хадаа муугаар ашаглагдажа байһан бүхы шэнэ фонднууд, би энээндэ 10 жэлэй болзортой фонднуудые условноор сруулалсанаб, тиихэдэ хуушануудынь зодорһэн, элэһэн дээрэһээ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлнэгүй, тиимэ тула продукциин шанар гэхэ юумэ байхагүй, тэдэниие саг үргэлжэ заһабарилха, ажалай ба мүнгэ зөөриин гаргаша хэхэ хэрэгтэй, миин байха ушартай. Ямар юумээр урагшаа дабшаха, юугээр хурдадхалга хэхэ бологдоноб, ажал хэрэгтэ иимэ хандалгаар гээшэ гү.

Үсэгэлдэр бидэнэр выставкэ ошожо хараабди, автомат лининүүдые ашаглалгын процент ямар бэ гээд би асуубаб. Ойлгон гэхэдэ, 50 процент байба. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлдэг хэрэгсэл болохо автомат лининүүд оройдоол 50 процент ашаглагдана! Зарим хүтэлбэрилэгшэдтэ һэшхэлэйнь унтарха ябадал олгохогүй маанадай партийна һэримжэ ба хиналта шалгалта хаана гээшэб?

1975 ондо, 10-һаа дээшэ жэлэй саана Бикинскын трикотажна фабрика ашаглалгада үгтэһэн байгаа. Гэбэшье 10 жэлэй үнгэрһэн хойно тэрэнэй үйлэдбэриин хүсэн миил 40 процент ашаглагдана. Энэ хадаа манай мүнгэнэй тэндэ миил хэбтүүлэгдэжэ байһанай гэршэ ха юм. Тус предприятида проектээр хараалагдаһан 1240 хүнэй орондо 520 хүн—40 процент хүдэлнэ. Фабрикын муу хүдэлмэриин гол шалтагаан хүдэлмэришэдэй хүсэн ба мэргэжэлтэдэй дутагдалаар тайлбарилагдана. Гэхэтэй хамта энэ ушар мүнөөл элирүүлэгдэбэ гээшэ гү гэһэн асуудал табигдаха болоно. Тус асуудал үшөө тиихэ үедэ ойлгосотой байһан ёһотой. Тиимэһээ үйлэдбэриин хүсэ байгуулха ба социальна тодорхой арга боломжонуудые байгуулха ябадал хараалһан проект зохёохо хэрэгтэй байгаа ха юм. Энэнь ямар арьбалалта гээшэб? Энэнь алмалта хэһэн ябадал бэшэ, харин хуурмагаар хэгдэһэн алмалта. Үйлэдбэриин бэшэ һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаха бүхы гаргашануудые хаһажа, проектые хямда болгопон байгаа. Харин үйлэдбэриин бэшэ энэ һалбаригүйгөөр үйлэдбэри эрхилхэ гээшэ хосорһон хэрэг шуу. Нютагай зургаанууд болон Россиин Федерациин Бүд нэхэлгын промышленностиин министерствэдэ энэ ушар байдал анханһаа ойлгосотой байгаа бэшэ гү?

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

ШЭНЭДХЭН ХУБИЛГАЛГА ХОЙШОЛУУЛАГДАШАГ
ТЭРЭ БҮХЫ ХҮНҮҮДТЭ, БҮХЫ ЮУМЭНДЭ ХАБАА

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

Хабаровскын оёдолой «Восток» нэгэдэлдэ хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдэйнь 50-һаа үлүүтэй процентнь хэрэглэгдэнэ. Асуудалнуудай айхабтар шангаар табигдажа байһан мүнөө үедэ бии байгаа хүсэнүүдээ иигэжэ хэрэглэжэ болохо гээшэ гү? Тэдэниие хүдэлгэдэг болобол, хурдадхалга хэгдэхэ байна бшуу.

Капитальна барилгада шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Арбан нэгэдэхи түсэбтэ табан жэлдэ гол фонднуудые ашаглалгада оруулха түсэб 1,5 миллиард шахуу түхэригөөр гэхэ гү, али 21 процент дутуу дүүргэгдэһэн байгаа. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин капитальна һомололгонуудые ашаглаха талаар жэлэй түсэб нэгэшье дахин дүүргэгдээгүй. Тиихэдэ хүсэнүүд болон мүнгэ зөөри хэды ехээр тараан сасагдана гээшэб? Мүнөө үедэ хизаарта хэдэн мянган объект баригдажа байнхай. Энээнэйнь эсэстэ дүүргэгдээгүй барилга нэгэ миллиард 100 миллионһоо дээшэ түхэригэй болоно. Хизаарай барилгын эмхинүүд жэгдэ бэшээр хүдэлнэ. Олохон барилганууд хоёрдохи хахад жэлдэ ашаглалгада тушаагдана. Жэшээлхэдэ, 1986 оной 6 һарын дүнгүүдээр гол фонднуудай жэлэй түсэбэй миил 16 процентнь бэелүүлэгдээ. Энэмнай үни хада буруушаагдаһан таарахагүй ябадал ааб даа. Иимээр «ажахы эрхилэлгын» экономическа болон социальна хойшолонгууд бидэ бүгэдэндэ һайн мэдээжэ.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ асуудалнуудые абажа үзэё. Жэл бүри гүрэнэй туһаламжада улам ехээр найдадаг боложо байхадатнай, ЦК һанаата болоно. Түбэй зургаануудта, бусадта эрилтэ табидаг аад лэ, өөһэдынгөө түсэбүүд болон гүрэнэй захилнуудые дүүргэхын тулада хизаарта ехэ капитальна һомололго болон материально-техническэ хэрэгсэлнүүд үгтэдэг гээшэ аабза. Гаргашануудые бүтүүлхын тулада гүрэнэй зүгһөө туһаламжа болгон үгтэдэг мүнгэнэй хэмжээн табан жэлэй туршада ехэ болоо.

Үсэгэлдэр «Краснореченский» совхоздо хеерэлдөө һэмди. Энэ совхозой хэрэг байдалынь һайн. Малынь ашаг шэмэ ехэтэй, баян ургаса хуряадаг, ехэ ашаг олзо олодог. Зүгөөр тэндэ хүршэ совхозуудай бүхы хүтэлбэрилэгшэд байгаа һэн. Олохон хүтэлбэрилэгшэдэйнь хэрэг байдал тад ондоо — һүүлинь доогуур, ургасань һула, гарза хохидолдо ородог. «Краснореченский» совхоздо һаагдадаг хэмжээнэй һүн бэшэ совхозуудта һаагдадаг байгаа һаа, өөһэдынь үйлэдбэрилһэн һүн хоёр дахин ехэ байха байгаа бшуу.

Иимэ хүсэтэй промышленностьтэй, ажахытай хизаар аад, ойройдоол 275 мянган гектар таряалантай иимэ багахан хүдөө ажахыда юундэ туһалжа шадахагүй юм. Хүдөө ажахыда үйлэдбэрилэгдэһэн бүхы юумэн хизаар дотороо хэрэглэгдэнэ бшуу. Юун һаад болоноб? Үгэнэ, эльгээнэ бээз гээд бусадта найдаад һууна бшуубди. Хэрбээ бултадаа иигэжэ бодомжолхо болоо һаа, холо ошохогүйбди. Өөһэдыгөө гүйсэд хангажа шадахагүй аабзат, гэбэшье ажалшадай хэрэглэмжэнүүдые хангалгатай сэхэ холбоотой аграрна сектортэ ажахы бусад ябадалаа сагааруулхын тулада асуудал иигэжэ табижа болохогүй.

Нүхэдүүд, АПК-гэй предприятинууд болон партийна организацинудые хүтэлбэрилхэ хүдэлмэреэ бүри эдэбхитэйгээр хубилгаха хэрэгтэй. Түс комплексые хүгжөөхын тулада һайн эрхэ байдал байгуулагданхай. Арадай ажахын бусад һалбаринуудтай сасуулхада, эгээл таарамжатай эрхэ байдал бии. Хангалгын һалбари, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ тушаа түсгаар тогтохо хүсэлтэйб. Энэмнай партиин социальна политикатай, хүнүүдэй эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлгэтэй сэхэ холбоотой. Съезд дээрэ энэ асуудал гол шухалада тоологдоһон байгаа. Гансашье түсхай шэглэлтэй предприятинууд дээрэ бэшэ, харин бүхы, тэрэ тоодо оборонно заводууд болон фабрикануудта эд бараа үйлэдбэрилгые урмашуулха талаар горитой хэмжээнүүд һүүлэй үедэ абтаа гэжэ мэдэнэт. Гэбэшье асуудал шангаар табигдаһан зандаа. Энэ асуудалые шиидхэжэ, эд бараанай-мүнгэнэй тааруу зохид эрьесые хангахын тулада горитой хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаха хэрэгтэй. Комсомольск-на-Амуре хотодо бидэнэй дуулаһан юумэн голхоруулна, тэрээнһээ байтагай дура гутаана гээд сэхэ хэлэхэ байнаб. Юуб гэбэл, олохон асуудалнууд хизаарай болон городой хүсөөр шиидхэгдэхэ аргатай аад, шиидхэгдэнэгүй. Нүхэдүүд, энэмнай жэжэ-божо юумэн бэшэ, энэмнай бол ажалай бүтээсэдэ, хүнүүдэй урма зоригто нүлөөлдэг хүдэлмэришэн ангиин һуудал байдал гээшэ бшуу. Энээнһээ уламжалан хэлэхэдэ, хото городоо, амаралтын газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо талаар городой засагаархидай хүдэлмэри эхилээ һаань, хабаадалсахабди, бусадшье асуудалнуудые шиидхэхэбди гээд городойхид өөһэдөө дурадхана. Гэр байрын барилгадашье хабаадалсахаар бэлэн.

Регион, республика бүхэндэ тодорхой хэмжээнэй капитальна һомололгонууд хубаарилагданхай. Табан жэлэйнгээ түсэбые капитальна бага гаргашатайгаар дүүргээд, харин үлэһэн мүнгынь социальна һалбариие хүгжөөлгэдэ, гэр байра барилгада хэрэглэгты гээд июниин Пленум дээрэ хэлэһэн байгаабди. Челябинскынхид эдэ асуудалнуудые хаража үзэһэн байгаа. Тиигэжэ үйлэдбэриин барилгада зорюулагдаха мүнгэнэй 10 процентые гэр байра, хүүгэдэй эмхи зургаануудые барилгада зорюулжа болохо гэжэ мэдээд, энэ хүдэлмэриие бэелүүлжэ эхилэнхэй, энэ асуудалые шиидхэнэ. Энэмнай асуудалые шиидхэлгын нэгэ талань болоно.

Харин Комсомольск-на-Амуре хотодо иимэ юумэ хараабди. Ехэ хүсэтэй министерствэнүүд, олон хүдэлмэришэдтэй томо коллективүүд эндэ бии, харин тэндэ 10—15 жэлэй үнгэрхэдэл гэр байрэ абажа болоно. Хүтэлбэрилэгшэдынь эндэ байжа магадгүй. Эдэмнай һайн, нэрэ хүндэтэй хүнүүд гэжэ ойлгоноб. Зүгөөр хүнүүдэй һуудал байдалые һайжаруулха асуудал тэдэнэрэй шиидхэдэггүй байгаа һаань, би гансата хүндэлхэеэ болихоб.

Хэрбээ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй социальна һалбариие мартадаг, тэрэниие тоодоггүй байгаа һаань, манай түсэбүүд дүүргэгдэхэгүй, эгээл шэнэ фонднууд, рободоор хангагдаһан үйлэдбэринүүд, тоогой-программна хүтэлбэритэй болбосоруулгын түбүүд гэхэ мэтэ бултадаа хэндэшье хэрэггүй болохо бшуу. Энээниие дары түргөөр заһаха хэрэгтэй.

Арбан хоёрдохи табан жэлдэ хизаар хайшан гэжэ хүгжэхэб гэжэ үсэгэлдэр танай выставкэ дээрэ хараа һэмди. XI табан жэлдэ гэр байра барилга арбадахи табан жэлэй хэмжээгээр, ямаршье ургалтагүйгөөр ябуулагдаһан байна. Бүхы юумэнэй үргэдхэгдэжэ байхада, гэр байра барилгын тэрэл хэмжээндээ байһаниинь гайхалтай. Һургуулида ороогүй хүүгэдэй эмхи зургаанууд, медицинскэ объектнүүд болон бусад барилганууд бүри багаар баригдаһан байгаа. Нүхэдүүд, энэмнай ямар политика гээшэб?

Нүхэдүүд, юрэнхы дээрэнь хэлэхэдэ, социальна һалбари хизаарай партийна организациин, арадай ажахын һалбаринуудай хүтэлбэрилхы бүхы кадрнуудай хүдэлмэридэ ёһотой һуурияа эзэлхэ ёһотой. Энээнгүйгөөр Алас-Дурнын хизаарые саашадань хүгжөөхэ асуудалые шиидхэжэ шадахагүйбди. Мүнөө байгуулагдаад байһан юумэнэй горитой хубинь хэрэглэгдэнэгүй. Регионой социальна хүгжэлтын хэрэгые иимэ гээгдэлтэйгээр ябуулха болоо һаа, эндэ үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань нэмэһэнэй ямаршье удхагүйл. Комсомольск-на-Амуре хотодо зарим нэгэн юумээр туһаламжа үзүүлхэбди, зарим асуудалнуудта бусахабди, дэмжэхэбди. Гэбэшье, нүхэдүүд, гол шухала юумэн танай гарта.

Үшөө хангалгын албан тухай хэлэхэ байнаб. Нүхэдүүд, заһабарилгын, гэр байра барилгын, гутал заһаха, мебель хэхэ талаар Россин Федерацитай сасуулхада, хабаровскынхидай хоёр-гурба дахин бага хангамжа абадаг байһаниинь таагүй. Соведүүд хаана гээшэб? Энэмнай тэдэнэй болон ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй шиидхэхэ зорилго бшуу. Предприятинууд дээрэ хангалгын һалбари байгуулха арга боломжо олгодог ажахын олохон кадрнууд зүб юумэ хэнэ. Иимэ предприятинуудай ажалша коллективүүд тогтонижонги байдаг, хүнүүдынь урма зоригтойгоор хүдэлдэг, бүхы хүсэеэ үйлэдбэридэ зориулдаг. Энээниие ойлгохын тулада ехэ политик байһанай хэрэггүй.

Гэрэй ажалые хүнгэдхэхэ, аяншалгын хэрэгые хүгжөөхэ, спортивна, амаралтын баазануудые, соёлой газарнуудые байгуулха талаар хэды ехэ юумэ хэжэ, эдэбхи үүсхэл гаргажа болохо гээшэб. Хизаарта энээнэй тулада айхабтар ехэ, хоморой арга боломжонууд бии. Нүхэдүүд, Примориин ба Хабаровска хизаарнуудта эдэ бүхы асуудалнуудые һайса шиидхэжэ эхилхэ, хангалгын һалбарида хайша хэрэгээр хандахаяа эрид болихо хэрэгтэй. Социальна политикые хэлбэришэгүй шангаар бэелүүлхэ хэрэгтэй гээд КПСС-эй XXVII съезд дээрэ хэлэгдэһэн байгаа. Энэ политикые бэелүүлжэл, хүнүүдэй эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлжэ, манай орон дотор, манай общество дотор бии байһан айхабтар ехэ хүсэ шадалые хэрэглэжэ шадаха гээшэбди. Тиихэдээл бидэ урагшаа дабшахабди, тиихэдэл хурдадхалга түйлагдаха. Съездын эрилтэнь, хубилган шэнэдхэлгын эрхэ нүхэсэлынь иимэ. Тиин энэмнай партийна, совет, бүхы шатын ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй бэелүүлхэ нангин зорилго мүн.

Үшөө нэгэ юумэн тухай хэлэхэмни. Танай хизаарта үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэдэ олон тоото промышленна предприятинууд хабаададагүй гэхэ гү, али хабаададагүй шахуу. Энэ хэрэгһээ хулжадаг хүнүүдые заһаха хэрэгтэй. Нүхэдүүд, дэлгүүрээ яажа баян болгохо гэжэ бодоно гээшэбта? Комсомольск-на-Амуре хотодо хүдэлдэг хүнүүдэй салин хүлһэн ехэ гэжэ ойлгооб. Харин ажаллажа олоһон энэ мүнгөөрөө өөрынгөө хэрэглэмжэнүүдые хангажа шадахагүй һаа, яалтай гээшэб гэһэн асуудал табигдана. Энэмнай хүнэй ойлгожо ядамаар гүнзэгы политэкономи бэшэ гэжэ һананаб, тиибэшье энээн тухай хэлэхэ зэргэтэй болоноб. Хоморой эд бараа элбэгжүүлхэ, хангалга һайжаруулха асуудалнуудые шиидхэхын тулада эдэбхи үүсхэл гаргаха, шууд нэтэрүү байха, хүн зондо туһаламжа үзүүлхэ, шэнэ түхэл маягуудые бэдэрхэ хэрэгтэй. Тобшолон хэлэбэл, олохон ажалшад түбэй органуудта бэшэгүүдые бэшэхэдээ, кооперативна элдэб янзын нэгэдэлнүүдые үргэнөөр хүгжөөхэ асуудалнуудые табидаг, табяад, жараад онуудта сагһаа урид усадхагдаһан олзобарилгын кооперациин системые һайнаар дурсадаг.

Хүн зондо туһаламжа үзүүлхын ба гүйсэтэй продукци бүтээн гаргахын тулада хамһабариин ажахынуудые, гүрэнэй болон кооперативна секторнуудэй предприятинуудай дэргэдэхи үйлэдбэри хэрэглэхэ хэрэгтэй гээд хүнүүдэй хэлэхэнь дуулдадаг. Мүнөөдэрэй томо үйлэдбэридэ хэрэглэхэ хүсэ хүрэхэгүй түүхэй эд болон ажалай нөөсэнүүдые экономикын эрьесэдэ эдэ ажахынууд болон үйлэдбэринүүд оруулжа шадаха гээд зүбөөр заагдадаг. Предприятинууд өөһэдөө хүнүүдтэ туһалжа шадаха, туһалха ёһотой. Өөһэдынгөө хүдэлмэрилэгшэдтэ туһаламжа үзүүлхэ хэрэг али болохоор дэмжэгдэхэ ёһотой. Тиихэдэ энэ хэрэгые эрхилдэг ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ эгээл эдэбхитэй дэмжэлгэ, үзүүлэгдэхэ.

Нүхэдүүд, үйлэдбэриин талаар түсэбые дүүргэ, барилга хэ, үйлэдбэрее үргэдхэ гэһэн эрилтэ зарим хүтэлбэрилэгшэд табидаг аад, хүдэлмэришэн хүнэй ажабайдалаар һонирходоггүй урданай заншал мүнөө дээрээ мартагдаагүй гээд сэхынь хэлэхэ хэрэгтэй. Съездын эрилтэнүүдһээ уламжалан, энээниие шүүмжэлхэ хэрэгтэй. Кадрнуудай дуталдажа, бүхы экономикын хүгжэлтын унжагайрдаг Алас-Дурна хизаарта энэ асуудалые эдэбхитэйгээр шиидхэхэ хэрэгтэй. Харин кадрнууд юундэ дуталданаб гэбэл, социальна һалбариин ёһотоор хүгжэнги бэшэ дээрэһээ хүн зон ехээр зөөжэ ошоно. Нүхэдүүд, үйлэдбэриие хүгжөөхынгөө хажуугаар эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ зэргэтэйбди. Харин мүнөө үйлэдбэриин нилээд ехэ хэмжээнэй хүсэнүүдэй байгуулагдаад байхада, социальна асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулха шухала. Томо томоор дүүгэрхэ, шашаха, бээз дээгүүр табиха, хии хоохоор теоришолхо ябадалые үсөөрүүлхэ, бодото хэрэгүүд тухай, хүнүүдэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха тухай анхарал ехээр табиха хэрэгтэй гэжэ Владимир Ильич Ленин һургадаг байгаа. Бидэ иимээр лэ хүдэлхэ ёһотойбди.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ түхэл маягуудые хэрэглэхэдээ, хүнүүдэй эдэбхи үүсхэлые хүгжөөхэ хүсэлтэйбди. Залан хүтэлбэрилгые үндэһөөрнь хубилгаха шухала гээд съезд дээрэ хэлэгдэһэн байгаа. ЦК-гай болон правительствын даабаряар түрүү эрдэмтэд болон мэргэжэлтэд практигуудтай хамта залан хүтэлбэрилгын ба ажахы эрхилэлгын гуримые нарижуулан һайжаруулха талаар хүдэлнэ, һалбаринууд болон тэдэнэй хубинууд саашадаа нэгэдүүлэгдэхэ, обществодо хэрэгтэй эсэсэй продукт абалгада нүлөөлхэ хүтэлбэрилгын экономическа албанууд болон зургаанууд байгуулагдаха. Түбэй экономическа албан зургаануудай уялганууд болон статус мэнэ һаяар шэнээр лаблагдаха байна. Госплан, Госснаб, Эрдэм ухаанай болон техникын талаар гүрэнэй комитет болон бусад албан зургаанууд тухай хэлэнэб.

Манай агууехэ ороной ажахы айхабтар ехэ, хүнүүдэй ажаһуужа, ажалладаг эрхэ байдалынь олон янзын. Тиин эндэ, Алас-Дурна хизаарта байхадаа, энэ ехэ ажахые гансал түбһөө хүтэлбэрилхын аргагүй гэжэ гансашье ойлгогдоно бэшэ, харин мэдэрэгдэнэ. Олохон асуудалнуудые шиидхэлгын түлөө харюусалгын горитой хубинь нютагай зургаануудта даалгагдаха ёһотой. Тиимэ дээрэһээ тэдэнэртэ зохихо эрхэнүүд үгтэхэ ёһотой.

Соведүүдэй үүргые болон харюусалгые саашадань һайжаруулха талаар хэмжээнүүд тухай тогтоол КПСС-эй ЦК, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет баталан абаһаар долоон хоног үнгэрөө. Энэ тогтоолой найруулгатай таанад танилсаха ёһотойт. Болоод үзыт, Соведүүдтэ хэды олон эрхэнүүд үгтөө гээшэб. Бидэ саашадаашье энэ замаар дабшахабди. Соведүүд өөһэдынгөө арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэхэ ёһотой. Энээнтэй хамта хоёр зүйлые онсолон тэмдэглэхэ байнаб. Энээнэй урда тээшье бидэ муу бэшэ, магад һулашаг, тодо бэшэ шиидхэбэринүүдые абадаг байгаабди. Теэд заримдаа эдэ тогтоолнууд дүүргэгдэдэггүй байһан. Юундэ гээшэб? Ушарынь гэбэл, нютагай партийна органууд Соведүүдые харгалзалга доро хэтэрмэ ехээр абадаг, Соведүүдэй шиидхэхэ ёһотой олохон асуудалнуудые шиидхэдэг байһан.

Энэ нэгэдэхинь болоно. Саашадаа юун тухай хэлэлтэйб гэхэдэ, ажахын кадрнуудай зүгһөө Соведүүдтэ хүндэтэйгөөр хандадаггүй һэн: яахамнайб, городой транспортые хүгжөөхэ, сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые үргэдхэхэ, хото городоо болбосон түхэлтэй болгохо, байрын гэрнүүдые, социально-соёлой ба ажаһуудалай объектнүүдые бариха гэхэ мэтэ эрилтэнүүдые Совет табижал байха. Соведүүдэй иимэ нэтэрүү, үнэн зүб эрилтэнүүдтэ олонхид хайша хэрэгээр хандадаг һэн. Энээниие зайсуулха хэрэгтэй. Ушарынь юуб гэхэдэ, манай бүхы политика тухай, тэрэнэй хайшань шэглүүлэгдэнхэй, ямар юумэндэ хабаадуулагданхай хүндэ ямараар алба хэдэг байһыень ойлгохо арга арад зондо олгодог социальна политика Соведүүдэй ажал ябуулгада бэелүүлэгдэнэ бшуу. Нүхэдүүд, энэ тогтоолые дэмжэхэ, Соведүүдтэ эршэмтэйгээр ажаллаха, тэдэнэртэ ёһотой шанга эрилтэ табиха арга олгохо шухала.

Шэнэ эрхэ байдалда, ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримые үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, ажахын тоосооной, гаргашаяа харюулдаг байлгын, өөһэдөө мүнгэ һомололгын гол ёһонуудые бэелүүлжэ, подрядые үргэнөөр нэбтэрүүлжэ байха үедэ, мүнөө манай предприятинуудай ажал хэрэгүүд хүдэлмэриин шэнэ гуримда оруулагдана. Социалис предприяти (нэгэдэл) тухай мүнөө хүсэндөө байһан тогтоол нилээд хуушараа. Социалис предприяти (нэгэдэл) тухай шэнэ хуули зохёолго мүнөө түгэсхэгдэжэ байна. Ажахы эрхилэлгын онол аргануудые шэнэдхэн хубилгаха, ажалша коллективүүдые жэжэ-божын харгалзалгаһаа, захиралгаһаа зайсуулха хараа шугам тэрээн соо хуулитаар батадхагдахаар хараалагдана.

Ажахын тоосоое, өөһэдөө мүнгэ һомололгые, социалис ёһоор хүтэлбэрилгые гүйсэд нэбтэрүүлһэнэй, тэрэ тоодо бригадануудай соведүүдтэл адли, предприятинуудай соведүүдые байгуулһанай үндэһөөр экономикын гол шатын үрэ ехэтэй ажал ябуулгын үндэһэ һуури табигдаха байна. Таанадай һанамжа дуулахые хүсэһэн байгааб. Магад, энэ хуулиин проектые арад зоной дунда дэлгэрүүлэн тараабал, таарамжатай гээшэ гү? (Үгэнүүд соностоно: Тиигэхэ, зүб, энээниие бэелүүлбэл, һайн лэ байгаа).

Таанадай һанамжые Политбюродо мэдээсэхэб. Иимэ алхам хэхэдэ, таарамжатай гэжэ һананаб. Энэ тон шухала хэрэг болоно.

Нүхэдүүд, үшөө нэгэ юумэн тухай хэлэхые хүсэнэб. Арад зоной зохёохы ажал ябуулгые хүгжөөхэ, ажал хэрэгэйнгээ түлөө харюусалгые дээшэлүүлхэ, жаяг журам болон ёһо гуримые бэелүүлхэ гээшэ орон дотороо демократиие хүгжөөхэ, социальна үнэн зүбэй гол ёһонуудые хангаха гэһэн хоёр шухала зүйлтэй нягта холбоотой байна. Арад зон партиин уряануудта бэшэ, харин ниитын бүхы хүгжэлтэдэ боложо байһан бодото үйлэ хэрэгүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Энээниие һайшааха хэрэгтэй.

Эндэ би сэхэ руунь хэлэхэ байнаб: манай кадрнууд — партийна, совет болон ажахыншье — демократиие үргэдхэлгын, эдэбхи хэшээлые бадаруулгын, арад зоной үүсхэлые хүгжөөлгын эрхэ байдалда хүдэлжэ һураха ёһотой. Общество дотор боложо байһан хубилалтануудта хүн зоной сэдьхэлдээ дутоор, шүүмжэлхыгээр хандаһыень манай кадрнуудай зарим хубиин дурагүйшэгөөр угтаһан ушарые нюуһанай хэрэггүй. Һанаа амар һуухые хүсэдэггүй, манай обществодо, манай үзэл сурталда этигэл найдалтай, ажал хэрэгэйнгээ түлөө зүрхэ сэдьхэлээрээ һанаагаа зободог хүнүүд олохон ушарта хуурмагаар һаймһаржа, зондо хүндэтэй болохые оролдогшод гэжэ тоологдодог байна. Шүүмжэлүүлһэнэйнгээ түлөө хоро үһөөгөө абажа байна гэжэ гэмнүүлхэгүйн тула тэдэнэрһээ хахасаха зорилготойгоор элдэб эсын арга мэхэнүүд гаргагдадаг байха юм.

Мүнөө хаа хаанагүй — үйлэдбэри дээрэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, городой, областной болон хизаарай, мүн бүхы обществын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ арад зониие бодотоор хабаадуулха хэрэгтэй. Худал хуурмагаар һаймһаржа, хүн зоной дунда хүндэтэй болохые оролдогшод демократизацилгые һамбаашалан хэрэглэхэдээ магадгүй. Теэд эдэмнай ганса нэгэн хүн юм ааб даа. Обществын ажабайдалые һайжаруулхын түлөө, хүтэлбэрилэгшэдэй ажалшадта улам дүтэ байхын, тэдэнэртэй зүбшэн хэлсэхын түлөө, тэдэнэй урда тоосожо, мэдээсэжэ байхын түлөө, бүхы юумэнэй тодо һонор байхын түлөө, зүрхэ сэдьхэлыень хүдэлгэһэн юумэ хүн бүхэнэй хэлэхын түлөө олониитэ тэмсэнэ.

Үзэг бэшэггүй хүн политика ойлгохогүй байна гэжэ В. И. Ленин хэлэдэг һэн. Мүнөө бидэ ороноо дэлхэй дээрэ эгээл эрдэм мэдэрэлтэй хүн зонтой орон болгообди. Обществын ба гүрэнэй хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ хабаадахые хүнүүд эрмэлзээдэг байна. Энээниие бидэ бултадаа ойлгожо, ухаан бодолоо, хандасаяа шэнэдхэн хубилгаха зэргэтэйбди. Арад зоной политическэ, мүн ажалай эдэбхи үүсхэлдэ түшэглэхэ гээшэ партийна органуудай хүтэлбэрилхы кадрнуудай хүдэлмэриин онол арга болохо ёһотой. Аша туһатай дурадхалнуудшье оруулагдахадаа магадгүй. Оруулагдаһан дурадхалнуудай шиидхэгдэхэ эрхэ байдалай байгуулагдаагүй байбалнь, энээн тухай хэлэхэ шухала.

Юрэдөө, нүхэдүүд, хүдэлмэриин гуримые хубилгаха хэрэгтэй. Тэдэ арад зониие, тэдэнэй һанал бодолые хүндэлэлгөөр, тэдэнэртэ ойро дүтэ бололгоор нэбтэрүүлэгдэхэ ёһотой. Бодото дээрээ хүнүүдтэ ошожо, тэдэнэй һанамжые шагнаха, уулзаха, мэдээсэхэ шухала. Хүшэр хүндэ байха бүринь лэ тэдэнэртэй ходо холо уулзажа байха, энэ тэрэ зорилгын шиидхэгдэхэ үедэ тэдэнэртэй хамта байха хэрэгтэй. Манай хүнүүд энэрхы һайхан сэдьхэлтэй, гайхамшагта зон юм. Ондоо тиимэ арад зон хаанашье байхагүй. Манай хүнүүд эгээл ехэ тэсэбэритэй. Манай хүнүүд эгээл ехэ политическэ үүсхэл эдэбхитэй зон юм. Мүнөө политическэ эдэбхи үүсхэлынь улам ургажа байна. Энээниие һайшааха, али болохоор урашуулха хэрэгтэй. Хабаровска артийна организацида энээн тухай үгөө ойлголсоо һэмди гэжэ тоолоноб. (Альга ташалга).

Энээнтэй дашарамдуулан, мэдээсэжэ байха тухай хэлэжэ болоно. Үгы, юундэ Центральна Комитет шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгые, мэдээсэжэ байлгые иимэ үргэнөөр табидаг болобо гээшэб — гэжэ заримдаа хэлсэдэг байна. Мүнөөдэрөө бидэ гарзатаа бэшэ, харин олзотообди гэжэ таанадта хэлэхэ байнаб. Арад зон хүсэ шадалайнгаа нэмэжэ (айһые мэдэржэ, зоримгой, хүдэлмэридөө болон ниитын ажабайдалда эдэбхитэй болоһон байха юм. Манай хуули ёһонуудые хазагайруулхые һэдэг бүхы хүнүүд абаһаар лэ юмгорһыень мэдэнэ аабзат даа. Юуб гэбэл, ниитын һанал бодолой бэелүүлэгдэхэһээ хүсэтэй юун байха гээшэ. Имагал шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгын, үргэнөөр мэдээсэжэ байлгын эрхэ байдалда тэрэ бэелүүлэгдэдэг байна. Съездын хараалһан зорилгонуудые бэелүүлхын, В. И. Ленинэй хүсэдэг байһанай ёһоор, гүрэнэй хүтэлбэрилгын бүхы хэрэгүүдтэ арад зониие ёһотойгоор элсүүлэн хабаадуулхын тула олондо үргэнөөр мэдээсэжэ байха хэрэгтэй.

Теэд юундэшьеб городуудта, областьнуудта олохон нютагай газетэнүүд дуугай байһаар. Түбэй газетэнүүд эдэбхитэйгээр бэшэнэ, бүхы һайн юумэ дэмжэжэ, бэрхэшээл түбэгүүдые, дутуу дундануудые шүүмжэлнэ. Тиихэдэ нютагай газетэнүүд дуугай байһаар. Булэг редакторнуудые ЦК-да суглуулхадамнай, тэдэнэр иигэжэ хэлэбэ: «Зай, энээн тухай манай партиин городской болон районно комитедүүдэй секретарьнарта хөөрэжэ үгыт». Бодото дээрээ юундэ хүнүүд район дотор, городто боложо байһан бүхы юумэн тухай мэдэжэ абаха ёһогүйб? Хэрбээ хэрэгтэй һаань, энээн тухай һанамжаяа хэлэхэ зэргэтэй. Нүхэдүүд, энэмнай мүн лэ социализм ха юм даа. Редакторнууд эндэ бии гү? (Үгэнүүд соностоно: Бии, хабаадажа байна).

Партиин горкомуудай болон райкомуудай секретарьнар манай хөөрэлдөөе хараада абаха аабза гэжэ найданаб. Тэдэнэр хүтэлбэрилнэ. Эдэмнай тэдэнэй газетэ ха юм. Нүхэдүүд, мэдээсэлһээ айһанай хэрэггүй. Бидэ хүсэтэйбди, арад зон социализмын түлөө, партиин политикын түлөө, хубилалтануудай түлөө, шэнэдхэн хубилгахын түлөө тэмсэнэ. Гэбэшье мэдээсэжэ байлгада саг зуурын хэмжээнүүдээр, ёһо заншалнуудаар хандажа болохогүй. Мэдээсэжэ байлга — нэгэ дахин лэ бэелүүлэгдэжэ байха хэмжээ ябуулга бэшэ, харин мүнөө үеын совет ажабайдалай хэм хэмжүүр, саг үргэлжын, таһалгарагагүй үйлэ хэрэг болоно. Тэрэнэй үедэ нэгэ зорилгонууд шиидхэгдэнэ, тиихэдэ шэнэ, бүри орёо зорилгонууд мүндэлдэг байха юм. (Альга ташалга).

Шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгэ тухай мүн лэ иимэ юумэ хэлэхэ байнаб. Хэрбээ бидэнэй өөһэдыгөө шүүмжэлээгүй, шэнжэлэл хээгүй һаамнай, юун болохо гээшэб? Парти дотор, орон дотор жэгдэ һайн байхынь тула ажабайдалдаа иимэ юумэ хэхэ ёһотойбди, энэ хадаа манай эрид шууд эрилтэ болоно.

Нүхэдүүд, мүнөө тон ехэ юумэнэй манай кадрнуудһаа, партийна эдэбхитэдһээ дулды-

Совет орон дотор

ХЭРЭГ ДААЛГАГДАҺАН ХОЙНОНЬ...

Ленинградска агропромой хүдэлмэрилэгшэд даалгагдаһан хэрэгтээ хубиин харюусалга дээшэлүүлгые хурдадхалгын шухала үндэһэн гэжэ тоолоно.

Предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд юрын ажалшадтай хамта муугаар хэгдэһэн эдэй түлөө харюусана. Приозерско РАПО-гой ахамад инженер ба машинын хашаае даагшада түсгаар һануулга хэгдээ. Хүдөө ажахын техникэ заһабарилгые муу шанартайгаар хэһэнэй түлөө тэдэ гурбан һараар слесарьнүүд болгогдожо, механическа мастерскойнуудта эльгээгдэбэ.

— Шанга хэһээлтэ гээшэ ааб даа, — гэжэ РАПО-гой соведэй түрүүлэгшэ В. Кармановский хэлэнэ. — Гэбэшье РАПО-гой мэргэжэлтэд ба хүдэлмэрилэгшэдтэ шэнэдхэн хубилгалга балал хэрэгтэй. Подразделенинүүдэй хүсые зүбөөр хэрэглэхэ, хүдэлмэриие ашаг үрэтэйгөөр эмхидхэхэ.

Шэнэ зүйл бэлээр нэбтэрүүлэгдэхэгүй ха юм даа. Жэшээнь, дутуу абахабди гээд, сабшалгадаа эртэ гаража үгэхэ дурагүй заримашуулай үсэрхэлгэ диилэхэ баатай болоо ха юм. Агропромой соведэй гэшүүд, мэргэжэлтэд ажахынуудаар ябажа, хеерэлдөө хээ, тиихэдээ эртын ногооной протеинээр баян байһые ойлгуулаа.

Үрэ дүнгынь гансата гаража ерээ: район жэлэйнгээ нөөсын гурбанай хоёр хубииень нөөсэдөө абаад байна. Нёдондо жэл энэ үедэ һая эхилжэ байгаа ха юм. Энэ жэшээ дээрэ абаад харахада, хаана РАПО харюусалга бэе дээрээ даажа абахаяа айнагүйб, хаана тэрэнэй мэргэжэлтэд үйлэдбэриин орёо асуудалнуудта зоримгойгоор хандана, тэндэ ажал хэрэг бусална.

ХИЛЭЭМЭНЭЙ МИЛЛИОН

СТАВРОПОЛЬ. Ставрополиин колхоз, совхозууд гүрэндэ таряа худалдалгаяа хоёрдохи миллиондо оруулба. Тарянай тоогһоо элеваторнууд руу эльгээгдэһэн тарянай ехэнхи хубинь хилээмэ бариха талаараа хүсэтэй ба үнэтэй сортнуудта ороно.

«Хиналтын хадалгада зүбшөөгдэһэн» гэһэн бункер дээрэ гаршагтай комбайнууд комплексно оньһожоруулагдамал отрядуудта бии. Ороной хилээмэнэй нөөсэнүүдые ехэдхэхэ гэһэн мүрысөөнэй үндэһэндэ — «ургуулһанаа хүсэн түгэс хуряаха» гэһэн лозунг бии юм. Хинагша агрегадуудай рульда тон бэрхэ механизаторнууд хүдэлнэ. Ургасын хэды шэнээн ургаһые уридшалан элирхэйлэлгэ халаанайнгаа хүдэлмэриие зүб мүрөөр эмхидхэхэ, гээгдэлые усадхаха хэрэгтэ ехэ туһа болоно.

Хизаарай таряалангһаа гүрэнэй нөөсэнүүдтэ сүүдхэдээ 100 мянгаад шахуу тонно таряан ороно.

ХАДЫН ҮНДЭРЭЙ ЭМҮҮД

Армениин субальпийска нугануудта эмэй үбһэ түүгшэдтэй хамта республикын эрдэмэй академиин ботаникын институдай экспедици хүрэжэ ерэбэ.

Ереванай медицинскэ институдай биохимигүүд ба фармакологуудтай хамта хэһэн шэнжэлгэнүүд домто ургамалнуудһаа абтаһан эмүүдые үргэнөөр гаргалгые туһалдаг.

Һаядаа аптекэнүүдтэ эм домто үбһэнүүдэй шэнэ бүлэгүүд орожо эхилхэнь. Байгша ондо 2,5 тонно тушаагдаха юм.

Эрдэмтэдэй гол зорилго хадаа домто ургамалнуудай шэнэ янзануудые элирүүлхэ, тэдэниие һайнаар хадагалха гэжэ юм. Эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй зуурашалгаар шэнэ заказнигууд байгуулагдаа, мүн Арагацай үндэр шэлэнүүдтэ заповедник тогтоогдоо.

АГРОПРОМОЙ КОММУНИСТНУУ

Партиин Флорештскэ райкомой хүдэлмэриин шэнэ онол арга хадаа РАПО-гой подразделенинүүдэй партийна эхин организацинуудай секретарьнартай хүдөө ажахын теһагай үдэрнүүдые үнгэргэлгэ болоно. Секретарьнарай энэ совет дээрэ организацинуудай бодото байдал тодорхойгоор шэнжэлэгдэжэ, партийна эдэбхитэдтэ шанарые дээшэлүүлхэ талаар социалис мүрысөө эмхидхэхэдэнь туһалдаг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: РАПО-гой инженернэ албанай партийна организацида партиин Флорештскэ теһагай үдэр үнгэргэгдэжэ ба... рештскэ темхинэй заводой парт... тарь В. С. Кесса, партиин райком... дагшэ З. П. Годэ, РАПО-гой инже... Е. Г. Ильинская, Флорештскэ һүнэй... зацин секретарь М. И. Малютин... албанай партийна организацин се...

ШАГШАД ДУРАДХАНА, ЗҮБШЭНЭ, ШҮҮМЖЭЛНЭ

АЛУУНААР ДЭМЖЭНЭ

съездын, КПСС-эй ЦК-(он) Пленумэй шиид-үүлхэ зорилготой- социально-экономик- хурдадхалгын шуха- нүхэсэл болохо со- дэлгэрүүлхэ, зохёохы үгжөөхэ хэрэгтэ бу- (х)абаадажа байнхай. (т)абан жэлэй түсэбүү- р дүүргэхын ба үлүү- лөө бүтэдэ арадай дэлгэрүүлхэ тухай ажалшадта КПСС-эй Хандалга ажал хү- дэбхи үүсхэл бада- ронойнай ажалшад алуунаар дэмжэжэ, бан жэлэй түрүүшын ридшалан дүүргэхэ байhанаа батадхана. ...он техникээ аша ...нэй ашаар жэлэй... раар урид дүүргэхэ ...ана» нэгэдэлэй кол- ...ан-Үдын нарин сэм- республикын Ой мо- министерствын пред- ...ин районой эмхи бусад районуудай ...үүд дээшэлүүлэгдэ- ...абаhан тухайгаа мэ- ...лай эршэтэ охин ту- ...М. Цыренов, Э. Бу- доржиева, М. Дагба- нухэд редакцида эль- соогоо хөөрэнэ. ...хүдэлмэрилэгшэдэй ...үсэлгата хаhа хүрэ- ...жэлэй онсо илгаа ...они хайшалалгын ха- ...үбhэ тэжээл бэлэд- ...эй нэгэн доро гэ- ...үү. Республикымнай нээмэл бэшэгые, ...ой болон онохойн- халуунаар дэмжэн, ...зулгы хаhые аша ...лэжэ, гаргаша бага- ...артай, ехэ продукци ...ад, хонишод хүсэл

Бэшэгүүдэй шэнжэлэл

оролдолго гаргана. Гэбэшье зарим hүнэй фермэнүүдтэ нэрлэбэл, Хориин, Хэжэнгын, Яруунын ажахынуудта hү багаар hаhан тухай баримтанууд олон гэжэ ажалшадай бэшэгүүдhээ элирхэйлэгдэнэ. Гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын, Хурамхаанай, Бэшүүрэй колхоз, совхозууд бэелүүлжэ шадаагүй.

«Тэжээл бэлэдхэлгэ—хүн бүхэнэй, бүгэдын хэрэг» гэhэн уряа доро республикымнай ажалшад үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хам оронхой ажаллана. КПСС-эй обкомой Хандалгада, Ивалгын районой ажалшадай, Зэдын районой Гэгээтын сомоной, Хориин поселково Соведүүдэй үүсхэлнүүдтэ харюу болгон, тэжээл бэлэдхэлгые эмхитэйгээр, үндэр бүтээсэтэйгээр ябуулха, тэрэшэлэн ажал хэхээр бүхы хүн зониие хүдөөдэ үрэнөөр элсүүлжэ байhан тухай уншагшадай бэшэгүүд соогоо мэдээсэнэ. Баргажанай районой Бодоной совхозойхид район соо эгээл түрүүн үбhэ сабшажа эхилээд, ажалаа үдэр бүхэндэ эршэдүүлнэ гэжэ хүдөө бэшэгшэ А. Капустин бэшэнэ. Тиихэдэ Сотниковой шубуунай фабрикын коллектив партиин обкомой Хандалгые халуунаар дэмжэн, ниитын адууhа малай тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха зорилготой гэжэ А. Хамаганов тодорхойлно.

Хүндэтэ уншагшад! Тэжээл бэлэдхэлгын габшагай hара соо эрхимээр ажаллажа байhан нүхэд тухайгаа, шеф ёhоной туhаламжа үзүүлжэ байhан коллективүүд тушаа хөөрэhэн бэшэгүүдые эльгээхэ бэзэт гэжэ найданабди.

Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ тухай мэдээсэлнүүд хэблэлдэ толилогдоо hэн. БАМ-ай барилга-хабсаралгын 575-дахи поездын коллектив хахад жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргээ гэхэ гү, али 4 миллион 133 мянган түхэригэй барилга хэхэ даабаряа 4 миллион 814 мянган түхэригтэ хүргөө. Захааминай районой Санагын hаалишад гүрэндэ hү худалдаха түсэбөө 101,5 процент бэелүүлээ байна. Иимэ жэшээнүүд республика дотор олон. Гэбэшье абаhан уялгаяа гүйсэд hайнаар дүүргээгүй коллективүүд баhал бии. Тиимэhээ ямар шалтагаануудhаа боложо, түсэб бэелүүлэгдээгүй, энээн тухай бэшэгүүд соогоо мэдээсэхыетнай хүлеэнэбди.

«Ажал хэнгүй олзо олохо ябадалтай тэмсэл шангадхаха тухай» СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ хүсэндөө орожо, ажалай газарhаа юумэ хулгайлан нюужа гарадаг, эдилгэ абадаг, хуули бусаар мүнгэ олохоёо hэдэдэг хүнүүд хэhээлтэдэ хабаадуулагдана. Ниитын, арадай, гүрэнэй баялиг зөөриие олониитэ, хүн бүхэн хамгаалха уялгатай. Хэмhээ үлүүгээр ашалдаг, хомхой, хобдог зангаараа гэмтэ ябадал гаргаhан ушарнууд тухай бэшэхыетнай уряалнабди, хүндэтэ уншагшад!

«Буряад үнэн» газетын хуудаhануудта архидалгатай болон алкоголизмтай тэмсэхэ, мүн ниитын гуримые сахиха тухай материалнууд олоор толилогдоно. Архидалгагүй зоно болгогдоhон нютагуудай ажал хүдэлмэри, архигүй түрэ найр, залуушуулай кафе тухай бэшэгүүд олониитые, ажалшадые hонирхуулна. Энээн тухай бэшэгүүдые республикымнай ажалшад редакцида эльгээдэг. Бэшэгүүд соо хэлэгдэhэн hанамжа, дурадхалнуудые редакци саашанхи хүдэлмэридөө хэрэглэхэ байха гэжэ найдуулнабди.

Газетэ ба уншагшад. Байгша ондо эдэ хоёрой харилсаата ажалда, зохёохы хүдэлмэридэ аша туhатай нүлөө үзүүлхэ зорилготойгоор hонирхолтой уулзалганууд Хориин районой Анаагай, Захааминай районой «50 лет Октября», Хэжэнгын районой Загаhатын совхозуудта эмхидхэгдэбэ. Уншагшадайнгаа хэлэhэн шүүмжэлэлнүүдые, hанамжа, дурадхалнуудые хараадаа абажа, газетынгээ удхые бүри hонин болгохо ушартайбди. «Манай үеын хүн» гэhэн очеркнуудай, мүн «Буряад орон—86» гэhэн фото-зурагуудай конкурснуудта олоороо хабаадахыетнай урихабди.

Улаан-Үдын оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй 2-дохи цехтэ зуу гаран оёдолшод хоёр халаанда хүдэлдэг юм. Тус цехтэ 3-дахи разрядай оёдолшон Светлана Тимофеевна Бояркина хоёр жэлэй хугасаа соо хүдэлхэдөө, цех соогоо мэдээжэ оёдолшон болоо. Түрүү оёдолшон халаанайнгаа нормые 140 процент дүүргэнэ. Тэрэ коммунис ажалай ударник юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: оёдолшон С. Т. Бояркина.

Ж. ЦЫРЕНДОРЖИЕВАЙ фото.

АРАДАЙ АМАН ЗОХЁОЛОЙ ХАРАЛГА

Арадай аман зохёолой ансамбльнууд болон бүлэгүүдэй районно харалга үнгэргэгдэбэ. Тэндэ оройдоол гурбан: Енгорбойн, Хамниин совхозуудай, Закаменскын Соёлой ордоной коллективүүдэй хабаадалсабашье, конкурсын жюри бүхы номернуудыень анхаралтайгаар хаража, 1-дэхи hуури районой түбэй түлөөлэгшэдтэ олгобо. Хамниин, Енгорбойн совхозуудай коллективүүд удаадахи hууринуудые эзэлээ.

Харагшадай hанамжые жюриин гэшүүдэй анхараа гээшэ hаань, тус конкурсын дүнгүүд ондоошье байха hэн. Юуб гэхэдэ, хүдөөгэйхидэй бэлдэhэн программые нилээд муухиноор, заhахаар хэрэгтэй байгаа. Гэбэшье ёохор наадандa, урданай буряад дуунда зарим дуратайшуулай гаргаhан оролдолго харагшадай бодото сэгнэлтэдэ хүртоо. С. Жапова, Г. Боршонов, В. Юмжапов (Хамниин совхоз), ажалай ветеранууд Д. О. Батуева, Н. Д. Ламаева, 82 наhатай Д. Д. Очирова, Эхэ-Герой Ж. Э. Хандуева, Б. Б. Бальжанова, С. Р. Гармаева, дуушадай Бүхэроссин конкурсын дипломдо хүртэhэн Ж. Ж. Лыгденова (Енгорбойн совхоз) гэгшэд үнэхөөрөө hайхан номернуудые харуулhан байна.

Арадай аман зохёолой эдэ коллективүүдэй репертуараа бүрин бүтэн нэгэ шэнжэтэй болгожо, дуушадайнгаа гүйсэдхэхы арга шадабариие дээшэлүүлбэл, ансамбльнуудай зохёохы шарай тодорхойлогдохо, ооhэдынь саашадаа баримталха хараа шэглэл эли болохо hэн. Тиихэдэ буряад арадай урданай дуунуудые, хатарнуудые, наадан болон ёhо гуримуудые шэнжэлхэ, эгээл эрхим зүйлнүүдыень хүн зондо мэдээжэ болгохоор хаш.

Энэ харалгын hүүлээр хэн дуу, хатар, шүлэг эрхимээр гүйсэдхэнэб гэhэн конкурснууд эмхидхэгдэбэ. А. Ринчинов (Дүтэлүүр), М. Цыренов (Хартага), Х. Дамбаева (Мэлэ), В. Жалсанов, С. Будаева (хоюулаа Енгорбойhоо) болон бусад эдэ конкурснуудта хабаадалсаба.

В. ЦЫНГЕЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Захааминай район.

ХҮН БОЛОХО БАГАhАА

«Ажал гээшэ жаргал» гэлсэдэг шуу. Би өөрөө гушаад гаран жэлдэ hаалишанаар түрэл колхоздоо хүдэлжэ ябанаб. Манай Булагай hү hаалиин фермэдэ бэрхээр ажалладаг хүнүүд олон. Мэдээжэ hаалишан Дари Доржиевна Очирова бидэ хоёр эндэхи эгээл наhатай хүнүүдынь болонобди. Залуу хүбүүн Александр Пурбуев ехэ hайнаар хүдэлдэг, олоной дунда хүндэтэй болонхой. Тиихэдэ 1978 онhоо энэ фермэдэ хүдэлжэ эхилhэн минии бэри Тамара Бадмацыренова комсомол-залуушуулай бригадын бүридэлдэ тон амжалтатайгаар ажаллана. Тэрэ оло дахин Хүндэлэлэй грамотада, мүн тусхай шанда хүртэhэн алдартай. Үнгэрhэн табан жэлэй социалис мүрысөөнэй, мүн үбэлжэлгын дүнгүүдээр колхознай, эрхим hаалишаднай илагшадай тоодо орожо, мүн лэ шагнагдаhан байна.

Мүнөө үедэ ёнгорбойнхидой болон онохойнхидой үүсхэлые дэмжэхэ, зунай hайхан сагта hайн бэлшээритэй газарта hаамхай үнеэдээ, үүлтэртэ малаа адуулха ёhотойбди. Би 20 үнеэдые гараар hаанаб, тиихэдээ hүөө hайн шанартайгаар тушааха гэжэ оролдоноб. Үнгэрhэн табан hарын туршада үнеэн бүриhөө 1011 килограмм hү haahaн байнаб.

Би 4 үхибүүдтэйб: тэдэмни хуу ехэнүүд болонхой. Үхибүүдые бишыхан наhанhаань ажал хэжэ дүршүүлхэдэ, ехэ аша үрэтэй байдаг гээшэ. Юуб гэхэдэ хүн бүхэн хара багаhаа элдэб мэргэжэлтэй танилсана, бэлиг шадабаряа хүгжөөнэ. Эгээл ехэ хүбүүн Олегнай түрэл колхозойнгоо мал адуулагшаар хүдэлдэг юм. Баатар, Зоригто хүбүүднай Совет Армида алба хэнэ. Харин Цыремнай техническэ мэргэжэлэй училищида hурадаг юм. Нүхэрни баhал ажаллаhан зандаа. Булта суглараад байхада ехэ аятай зохид байдаг. Гурбан ашатайб. Тэнгэримнай хододоо сэлмэг лэ байг, дайн бү болог гэжэ үреэхэ байнаб.

А. БАДМАЦЫРЕНОВА,
Булагай hү hаалиин фермын hаалишан.
Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз.

...ЙРОhОО ЗӨӨНЭ

...4-дэхи Гусино-... хоёрдохи ...а шухала холо, ой- ...ежэ асар-

Автобазын түрүү коллектив болохо В. Карповай хүтэлбэрилдэг жолоошодэй бригадын гэшүүд хоёрдохи кварталай туршада үрэ бүтээсэтэйгээр ажаллажа, түсэбөө болзорhоонь урид дүүргэ hэн. Тиигэжэ предприяти дотор дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ тэдэнэр түрүүлжэ гараа.

Тус коллективтэ дүршэл шадабаритай болоhон 14 жолоошон хүдэлнэ. Бригадын үнинэй гэшүүд В. Кокорин, В. Песков, В. Захаркин гэгшэд оролдосотойгоор хүдэлжэ, олоной дундаhаа шалгарна. Партиин ЦК-гай Хандалгада харюу болгон абаhан дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгаяа дүүргэхын, «Коммунис ажалай коллектив» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын тула бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллана.

С. ДАМДИНОВ.

...ЛЛАХАДА МАТАЙ

...ргуулиин багшанар hурагшадые эрдэмдэ ...ар ажал хэжэ шадаха, ажалай дүршэл... ...хэн хүдэлмэри ябуулна. Тус hургуулиин ...мбалова, партбюрогой секретарь ...д мэргэжэл олгуулгын хүдэлмэриие хү- ...hургуулиин реформые бодото дээрэнь ...н тэдэнэр ажаллана. hургуулиин баг- ...хоз леспромхоз хоёртой нягта холбоо ...эр зүбшэн хэлсэжэ, hурагшадые ажал ...тэй, тусхай мэргэжэлтэй болгохын тула ...на. Бага классуудай hурагшад hургуулиин ...ажалда хэрэгтэй модон тармуурнуудые, ...эшэнүүдые дархалжа, совхоздоо, лес... ...а хүргэдэг байна. Иигэжэ тэдэнэр модо... ...ээтэй танилсана. Харин аха классуудайнь ...н жолоошодой, басагад овощ ургуулаг... ...дтэ hурадаг. Үнгэрэгшэ hуралсалай жэл... ...хүбүүд машина заhабаридаг слесарин, ...шинаар hааха операторнуудай үнэмшэлгэ... ...йна. Энэ жэлдэ хүбүүдтэнь мүн лэ ав... ...оной үнэмшэлгэ барюулагдахань. Тиимэ... ...ргэгшэдэй олонхинь түрэл совхоздоо ...н хүдөө ажахын дээдэ ба дунда hургуу... ...үсэлтэй.

...амаралтые аша үрэтэйгөөр хэрэглэжэ, ...хоздоо ямар туhаламжа үзүүлхэ тухайнь ...ой, леспромхозой коллективүүд зүбшэн ...хүдэлмэринүүдые ябуулhан, ажалай бү... ...гонуудые баталан абаhан байна. Хүмүү... ...екторэй орлогшо В. Д. Жигмитовагай уда... ...дэлэй ехэхэн хүдэлмэри hурагшадай дун... ...йна. Зунай амаралтын үедэ hурагшадай ...үрэл совхоздоо, леспромхоздоо туhалха ...хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдөө. Жэшээнь, ...тов, О. Карпов болон бусад автомашина ...иин ажал хэхэ хүсэлтэй байhан тухайгаа ...зунай амаралтын үедэ багша В. З. Ка... ...доро арбан табан hурагшадhаа бүридэ... ...бригада эмхидхэгдэжэ, автомашина заhа... ...н юм. Харин мүнөө зундаа hурагшадай ...дхэгдэжэ, леспромхозой модо бэлэдхэдэг ...модоной үндэhэнүүдhээ, модо отолходо ...оэ 30 гектар талмай сэбэрлэхэ, барилга хэ... ...капустын рассада ургуулха ба hургуулиин... ...оо 30 тармуур бэлэдхэхээр түсэблэнхэй. ...оо РММ-е даагша Ж. О. Шагдаров, мо... ...ов, слесарь А. Ф. Брылев гэгшэд hураг... ...мсэгүүдээр, тусхай хэрэгсэлнүүдээр хан... ...кенер Г. Б. Тюменцевтэ hурагшадые хүдэл... ...хижа hургахые даалгагдаhан байна.

...до аршалан хамгаалха хэрэгтэ оролдосо ...сдаг. Географиин багша О. Ж. Банзар... ...эриие ударидажа, Хүрбын лесхозтой няг... ...дэлдэг. Ой модо hайн мэдэдэг Д. У. ...а зүбшөөл заабари үгэжэ, ажалдань ту... ...лмайда модо hуулгахаар, 500 килограмм ...ой суглуулхаар тэдэ хараалаанхай. Л. Ду... ...Р. Закиров, В. Намжилов болон бусад hу... ...амгаалха хүдэлмэридэ ябана.

...шад ажалай ба амаралтын лагерьта сов... ...харуупалдаг hайхан заншалтай болон... ...тэдэнэр 1200 толгой хурьгадые харуулhал... ...н С. Митыповатай туглануудые харалсан ...толгой хонинойн ноохо хайшалха гэhэн ху... ...тар талмай дээрэ hонгино, свекло, капуста ...а, шанар ехэтэй 10 тонно үбhэ бэлэдхэхэ ...эр харааланхай.

...хэрэглэгдэхэ үбhэ ногоо ургуулха талаар ...гэтэй hурагшадай бригада эмхидхэгдэжэ, ...дээрэ хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Энэ ...н агроном А. В. Курбатов, дүршэл ехэтэй ...нууд А. М. Еронтьев, В. М. Козылов гэг... ...hурагшадай бүхы ажалда туhа хүргэхэень ...т М. К. Андреевтэ даалгагдаа.

...э үгэрсэ, hонгино, хартаабха ехээр ургуул... ...үүдые, үбhэшэдэй бригадануудые, малша... ...нээр хангаhан байгаа. 3880 түхэригэй ого... ...дэ худалдаа. hурагшадай ажалай бүхы бри... ...а 15 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэhэн юм. ...ой хүтэлбэрилэгшэдэй hурагшадай байрада ...кандуулдаггүй байhаниинь халагламаар. Ажа... ...н лагерь хуушарhан багахан хоёр гэрнүүд ...ай. Ажалайнгаа hүүлээр амарха тусхай та... ...угааха банишьогүй дээрэhээ hурагшад ехэтэ ...урьгадые бэлшээн таргалуулха газар бага... ...асуудалнуудые совхозой болон hургуулиин ...аhын сагта шиидхэхэ бэзэ гэжэ найданабди.

Н. НАНЗАТОВ.

Үндэр бүтээсэтэйгээр, hайн шанартайгаар тэжээл бэлэдхэлгые эмхидхэхэ, ажалшадай дунда социалис мүрысөөнэй эршые үргэдхэхэ, үбhэ тэжээл бэлэдхэгшэдэй урма зоригые бадаруулха тухай манай районой ажалшад бүхы республикын ажалшадые уряалhан байна.

Тиимэhээ Ивалгын районой

ХАНИ БАРИСААНАЙ АЯЛГА ДУУНУУД

түбэй соёлой байшангай агитбригада хони хайшалагшадые, үбhэшэдые концерт наадаараа баясуулжа байнхай. Үдэр бүри шахуу агитбригадамнай концерт харуулжа, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй hайшаал магтаалда хүртэнэ. «Пригородный», Халютын совхозуудай, совхоз-техникумэй ажалшадта агитбригада hаяхан айлшалаа hэн. «...» совхозой hү hаалиин фермын хүдэлмэрилэгшэдэй, мүн үбhэшэдэй анхаралда концертынгоо программые дурадхаабди. Хореограф Ирина Петчеева буряад, монгол, молдаван хатарнуудтай танилсуулба. Концертын амжалтые практикада ерэhэн Улаан-Үдын соёл-гэгээрэлэй училищиин hурагшад хубаалдаха дүүрэн эрхэтэй. Хойто зүгэй арадуудай ажабайдалые зураглаhан хатарые Зоя Томская гүйсэдхөө. «Намарай уляаhад» гэhэн тува арадай. «hаалишад тухай» шог ёгто дуунуудые hаалишад халуунаар угтаба.

Тиихэдэ элдэб арадуудай аялга, дуунууд, хатарнууд олон яhанай хүнүүдэй жаргалта байдалые, эб найрамдалые батадхана. Илангаяа училищиин хореографическа отделенидэ hурадаг Светлана Гиуна гэгшын гүйсэдхэдэг коряк хатар харагшадай халуун альга ташалганда саг үргэлжэ хүртэдэг юм. Уян зөөлэн хүдэлсэ, нюдэнэйнгөө хараса бүхэнөөр энэ арадай маяг, абари зангые, ажаhуудалые шадамар бэрхээр тайлбарилан хатардагынь хаража байхада, тон hайшаамаар. hөөл зохидхон хубсаhатай энэ басаганай хатарые үбhэшэд хаража, сэдьхэлээ хангяар баясан үдэшөө. Тиихэдэ «Загаhашан» болон пантомимын бусад номернуудые бэеын нугархайе хэрэглэн Павел Онуфриев харуулжа, эндэ сугларагшадые хүхеэгээ. Ольга Корякина, Надежда Алюшеева болон бусад нүхэд дуунай бүлэгэй номернуудта хабаадаа. Концертын хүгжэмые баяан дээрэ соёлой байшангай уран hайханай хүтэлбэрилэгшэ Сергей Дамбаев гүйсэдхөө.

Тусхай дэбтэр дээрэ малшадай, үбhэшэдэй баярай үгэнүүдые, захил дуунуудые бэшэжэ абанабди. Юуб гэхэдэ дахин эндэ эрьехэдээ захилыень дүүргэжэ, элдэб арадуудай дуу, хатарнуудые бэлэглэхэбди.

Э. ДЫМБРЫЛОВА,
Ивалгын районой автоклубые даагша.

ТОЛИЛОГДООГҮЙ БЭШЭГЭЙ МҮРӨӨР

Зэдын районой Петропавловка, Доодо-Бургалтай hууринуудта май, июнь hаранuudта элдэб зүйлэй шэл амhартануудые магазинуудай тушаан абаагүй ушар тухай манай хүдөө бэшэгшэ Д. Н. Бадмаев бэшэhэн юм. Энээниие магазинай наймаалагшад хайрсаг үгы гэжэ тайлбаридаг байгаа.

Тиимэhээ манай редакци Зэдын райпогой түрүүлэгшэ Т. Г. Лаврененкэдэ хандажа, энэ асуудалаар ямар хэмжээнүүдэй абтажа байhан тухай дуулгахыень дурадхаа hэн.

Зэдын райпогой наймаанай таhагые даагша П. С. Югова манда иимэ удхатай харюу эльгээбэ;

«Улаан-Үдын архиин заводой архи гаргаха түсэбэй бага болоhон ушарhаа саг зуура апрелиин 10-hаа июлиин 1 болотор шэл амhарта тушаан абтадаггүй байгаа.

Мүнөө 1986 оной июлиин 1-hээ райпогой бүхы магазинуудта, тэрэ тоодо Доодо-Бургалтайн 22-дохи магазинда элдэб зүйлэй шэл амhарта тушаан абтадаг болонхой. Ган сал 0,8 литрэй шэл амhарта абтадаггүй байна».

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ дэшэнэнэй hүүлээр

«ХҮРШЭНЭРТӨӨ ЮУНДЭ ХҮРЭНЭГҮЙБ?»

Иимэ гаршагтай шүүмжэлхы удхатай статья манай газетэдэ байгша оной июлиин 10-да толилогдоо hэн. Тиин энэ статья соо Анаагай совхоздо витаминтай ногооной гурил бэлэдхэхэ хүдэлмэрээ хангалтагүйгөөр ябуулна гэжэ статья дотор шүүмжэлэгдээ hэн.

Анаагай совхозой ахамад инженер Т. Ильин редакцидамнай иимэ харюу эльгээгээ:

«Танай газетэдэ толилогдоhон «Хүршэнэртөө юундэ хүрэнэгүйб?» гэhэн статья совхозой дирекциин, парткомой, профкомой хамтын заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Эндэ элирүүлэгдэжэ дурсагдаhан дутагдалнууд зүб гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Хүндэ гэжэ газарта хүдэлдэг хуушарhан агрегат мүнөө hаадгүй хүдэлгэгдэнэ. Июлиин 28-най мэдээгээр эндэ 80 тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхэгдээ. Шэнээр тодхогдоhон АВМ-0,65 агрегадай хабсаралгада 4-дэхи ПМК-гай бригада хүдэлнэ. Гол узелнүүдые, агрегадуудые хабсаргаха ажал дүүргэгдэнхэй. Тиимэhээ энэ агрегат эдэ үдэрнүүдтэ хүдэлгэгдэжэ эхилхэ».

НЭГЭН ДУУГААР

Эхэ оронойнай арад зоной баяр жаргал, уйдхар гашуудал ниитэ нэгэн гээшэ. Чернобыльско АЭС-тэ тохёолдоhон гай усал манай коллективэй, хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгөө, hанаата болгуулаа. А. М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научно-методическа библиотекын комсомолой организациин (секретарь Татьяна Моисеенко) гэшүүд эдэбхи үүсхэл гаргажа, Чернобылиин областиин хүнүүдтэ туhа хүргэхэ хүсэлтэйгээр нэгэ үдэрэйнгөө салингаа мүнгые тэдэндэ эльгээхэ гэжэ шиидээ.

Комсомолшуудай үүсхэлые библиотекымнай коллектив нэгэн дуугаар, халуунаар дэмжэбэ. Коммунистнууд Р. Н. Тубанова, Т. В. Крестинина, В. М. Чемерис гэгшэд ехэ эдэбхитэйгээр нангин энэ хэрэгтэ хабаадаhан байна. Партийна болон профсоюзай суглаанууд дээрэ библиотекарьнууд үгэ хэлэхэдээ, Чернобыльско АЭС-тэ болоhон гэнэ усалые сарааха, хохидогшодто туhа хүргэхоор бэлэн байhанаа мэдүүлээ.

Тиигэжэ бүхы совет хүнүүдтэ мэдээжэ болоhон 904-дэхи тоосооной туhаламжын жасада 520 түхэриг оруулhан байна. Тэрээнhээ гадна библиотекын мэдээсэлэй библиографическа таhагай ахамад библиотекарь Виктория Михайловна Черемис болон бусад нүхэд өөрынгөө мүнгэ баhа оруулаа. Амаралтада гү, али холо ойрын газарта аяншалхаа гараhан хото, хүдөө ошоhон хүдэлмэрилэгшэднай ажалдаа ерэжэ, энэ hайхан үүсхэлые халуунаар дэмжэнэ.

Н. ХАДАХАНОВА,
А. М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научно-методическа библиотекын ахамад библиотекарь.

ЗАЛУУШУУЛДА ОНСО АНХАРАЛ

Мөөрөөшын совхозой комсомолой организацида 63 гэшүүн тоологдодог. Тэдэнэр түрэл ажахынгаа элдэб hалбаринуудта хүдэлдэг юм.

— Манай совхоздо залуушуулай хүдэлмэриин эрхэ байдал болон ажаhуудалай асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдадаггүй байгаа гэжэ залуушуул тоолодог. hүүлэй үедэ иимэ байдал hайжаржа эхилээ. Хилганада шэнэ клуб баригдаа, Мөөрөөшэдэ клуб үргэдхэгдэжэ ахилхэ. Мүн хүүгэдэй саадшье бии боложо байна,— гэжэ ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь Г. Рабданова хөөрөө hэн.

Залуушуулда гэжэ урмашуулганууд байдаг. Жэшээлхэдэ, хүдөө ажахын кампаниин дүнгүүдээр түрүүшүүлэй тоодо ороhон комсомолшууд, залуушуул хүнгэлэгдэhэн путёвконуудаар шагнагдадаг. Үбэлжэлгын ажалай дүнгүүдээр илагшад Түнхэнэй районой аршаангуудта амардаг байна. Сэрэгэй албанhаа табигдаад, совхозой хүдэлмэришэн болоhон хүндэ бусаалтагүйгөөр 200 түхэриг мүнгэн үгтэдэг. Тиихэдэ залуу айл бүхэн совхозой үгэhэн гэр соо ажаhуудаг. Гэбшолходо, залуушуулда хандуулагдадаг анхарал жэлhээ жэлдэ дээшэлнэ.

А. МОЛСНОВ.
Хяагтын район.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭ АРГАТАЙ

Далайгаар, уhан замаар ехэ ашаа зөөжэ, даабаряа үлүүлэн дүүргэхэ гэhэн хүнгэн бэшэ зорилгоёо Хойто-Байгалай уhан замшад амжалтатайгаар бэелүүлхэ гэжэ яhала оролдолго гаргана. Эдэнэр БАМ-ай барилгада, арадай ажахыда хэрэгтэй ашаа саг болзортонь хэрэглэгшэдтээ хүргэжэ, олоной hайшаал магтаалда хүртэнэ. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй даабариhаа гадуур 2100 тонно ашаа зөөжэ, Зүүн Сибириин пароходствын коллективүүдэй дунда шалгарба.

— Уhан замшад hайн бэлэдхэлтэйгээр зунайнгаа тамаралгын хэhа сагые угтаа hэн. «БВТ-9», «Дзелинда» болон бусад теплоходуудай экипажнууд суднануудаа hайнаар заhабарилаа. Тиимэhээл тамаралгын сагта hаадгүйгөөр хүдэлнэ. Үнинэй, бэрхэ мэргэжэлтэн Ю. С. Усынинай хүтэлбэрилдэг экипаж гурбан халаанай туршада судныяа ашаглажа даабаряа холо үлүүлнэ. Капитан А. Х. Зиганшинай хүтэлбэрилдэг теплоходой коллектив судныяа минутынш туршада миин байлгангүйгөөр ашаглажа, гүрэнэй даабари үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана. Нижнеангарскын, Северобайкальскын пристаньнуудай хүдэлмэришэд суднануудhаа ашаа буулгаха, тээхэ даабаряа ходо үлүүлэн дүүргэнэ. Уhан замшаднай «нэгэн бултанай, булта нэгэнэй түлөө» гэhэн уряа доро ажаллажа, эрхим түрүү ажалаараа шалгаржа ябаhаар, — гэжэ Северобайкальскын уhан замай предприятиин начальник Л. Г. Скворцов хүдэлмэришэдөө магтана.

Хойто Байгалай уhан замшад КПСС-эй XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсахаар социалис мүрысөө дэлгэрүүлнэ. Пристаниин хүдэлмэришэд И. Г. Татарников, Н. С. Томников, В. С. Кондаков болон бусад халаан бүриингөө даабариие 126—130 процент дүүргэжэ, түрүү ажалай үльгэр жэшээ харуулжа ябаhаар.

— Манай коллектив дотор гээгдэлдэ ороhон гү, али ёhын тэдыдэ, дунда зэргээр ажалладаг хүн үгы. Бултадаа хэба шадалаа гамнангүйгөөр ажаллажа, эгээл hайн үрэ дүн туйлахын тула тэмсэнэ. Бидэ гурбадахи кварталай туршада 43 мянган тонно ашаа уhан замаар зөөхэ даабаритайбди. Хүдэлмэришэднай арга боломжонуудаа hайса хаража үзөөд, 48 мянган тонно ашаа зөөхөөр дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаба. Энэ хүнгэн бэшэ зорилгоео бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ байнабди, — гэжэ Л. Г. Скворцов үгэеэ үргэлжэлүүлнэ.

И. СЕЛИВАНОВА,
хүдөө бэшэгшэ.

Авиационно заводой «Дружба» гэжэ пионернүүдэй лагерьта амарагшад пионернүүдэй түүдэгтэ, суглаануудта, элдэб кружогуудта, конкурснуудта, аяншалгануудта хабаадалсана. Мүн үхибүүд спортын мүрысөөнүүдтэ, физкультурын хэшээлнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, солбон шуранаа туршалсана, бэеэ hорино.

hОНИРХОЛТОЙГООР АМАРНА

Үдэр бүхэниинь эндэ физзарядкаhаа эхилдэг заншалтай. Элдэб хүхюун стартнууд спортын hонирхолтой мүрысөөнүүд үхибүүдые эндэ угтан хүлеэнэ. Энэ зунай үедэ тэдэнэрэй хүсэеэ нэмэхэ, шуран шамбай, хүдэр бүхэлиг болохо хэрэгтэ лагериин спортивна бүхы ажал хүдэлмэри шэглүүлэгдэнхэй. «Бултадаа старт да» гэhэн спартакиадада пионернүүдэй отрядууд хабаадажа, волейболоор, теннисээр, бадминтоноор болон хүнгэн атлетикын дүрбэн янзын зүйлөөр мүрысэхэ байна. Мүн футболоорш хабаяа туршаха юм. Тиигэжэ «Дружба» лагерьта зургаан зуун үхибүүд амаржа, хүдэр бүхэлиг бэетэйнүүд болонхой, гэртээ бусахань. Дүн хамта эндэ хоёр мянгаад үхибүүд энэ зун амарха байна.

Г. ЕЛИСЕЕВА,
манай штатнабэшэ корр.

ХАМАГhАА ТҮРҮҮЛЭН

Баргажанай харгы заhабарилга-барилгын участогай коллектив хамагhаа түрүүлэн Шитханай совхоздо шеф ёhоной туhаламжа үзүүлэн, ниитын адууhа малда үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэрээ эхилээ hэн. Энэ харюусалгатай саhада бүхыдөө 45 хүн хабаадаба. Эдэнэр ажалай долоон үдэрэй хугасаа соо хамта 400 центнер үбhэ бэлэдхээ гэхэ гү, али даабаряа 100 центнерээр үлүүлhэн байха юм.

Участогай мастер Н. Ф. Новоженовой, хүүргэ баридаг бригадын бригадир К. К. Щеглоовскиин, токарь М. Д. Новиковой, ахалагша инженер Ю. М. Юрченкын даадаг звенонууд илангаяа hайнаар хүдэлбэ.

Ц. ТОГОНОВ.

Архи—ами наhанай дайсан

ХЭМЖЭЭНҮҮД АБТАНА, ТЕЭД...

Манай Анаагай совхоздо архи уугшадтай эрид шанга тэмсэл ябуулагдана. «Архиншын аяг ажал алдуулдаг» гэжэ урданай зон хэлсэдэг пэн. Энээниие хараад, сэгнээд үзэхэдэ, тон зүб гээшэ.

Мүнөө хүн зонтой хөөрэлдэхэдэмни, «архиншын үгэ үгэ бэшэ, ераатын хатар хатар бэшэ» гэhэн баhа нэгэ сэсэн мэргэн үгэнүүд шүлэгэй мүрнүүд мэтээр зэдэлдэг болошоо. Зүгөөр ажал хэнгүй, үдэр бүхэндэ архи намнаад яадаг хүнүүдэй хэлэhэн, найдуулhан үгэдэнь этигэхэнь бэрхэтэй гээд hанагшаб. Юуб гэхэдэ, эдэнэрэй «хожом хойшодоо архи уухаяа болибобди» гэhэн аад, нэгэ хэды хоноод харахадаш, баhал тэрэ хуушанайнгаа аяг ааша гаргажа ябаха. Архинша хүндэ харюусалгата ажал даалгахань бэрхэтэй.

Архитай «ханилhан» хонишод, малшадай даажа абаад, харууhалан ябаа адууhа малынь муудажа, тэнхээ тамираа алдажа гарзална.

Түрэл hууринаймнай магазинда архи наймаалагдахаяа болибо. Энэ хэмжээ ябуулга бэелүүлхын тула малшадай, хонишодой гүүртэ, бригадануудаар суглаануудые үнгэргэжэ, тусхай шиидхэбэри баталан абаха баатай болообди.

Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд архи ехээр худалдаа hаа, ашаг олзо олонообди, үгтэhэн түсэбөө дүүргэнэбди гэжэ hанана. Энэнь тон буруу hанал гээшэ. Магазинууд улад зондол хэрэгтэй, аша туhатай эд бараа элбэг дэлбэгээр асаржа наймаалха уялгатай. Уялгата энэ даабаряа тэдэнэр үшөөл муугаар дүүргэнэ.

Би өөрөө Анаагай hү hаалиин фермын улаан булангые даагшаар хүдэлнэб. Фермэ дээрэмнай имагтал эхэнэрнүүд хүдэлдэг байха юм. Гэбэшье заримдаа тэдэнэй талаhаа архи ууhан ушарнууд үшөөл бии. Иимэ уршагта ябадалнуудыень саг дарыдань олоной анхаралда табижа, шүүмжэлдэг байнабди.

Манай коллективэй Татьяна Демьянова, Цырен-Дыжит Жигжитова гэгшэд архи ууггаад, олоной газараар ябаhанайнгаа түлөө нүхэдэйнгөө урда улайха, сайха баатай болоо. Нүхэдынь энэ ябадалыень эрид шууд шүүмжэлээ. Саашадаа тиимэ юумэн болохогүй бэзэ гэжэ hанагдана.

Архидалгатай тэмсэл ашагтайгаар ябуулхын тула хүдөө hууринуудтахи соёлой гуламтануудай хүдэлмэриие мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмөөр ябуулха шухала. Энэ талаар манай Хориин район дотор соёлой хүдэлмэри үшөөл hулаар ябуулагдана гэжэ тэмдэглэхээр. Энээниие гэршэлэн харуулhан жэшээнүүд олон даа. Манай Анаа hууринай клуб тон лэ муугаар хүдэлнэ. Эндэ гансал кино харуулагдана, бэшэ юуншье эмхидхэгдэнэгүй. Лекци, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэгүй. Энэнь мүн лэ гайхалтай. Холоhоо ерэhэн артистнаршье харагдахаа болишонхой. Тиимэhээ хүн зоной сүлөө сагые зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэ совхозой, отделениин харьяата эмхинүүд гүйсэд анхаралаа хандуулха зэргэтэй. Хүнүүдэй сүлөөтэй сагые зүбөөр эмхидхэхэ, архидалгатай тэмсэхэ бултанай хэрэг. Энээн тухай КПСС-эй XXVII съезд дээрэшье сэхэ хэлэгдэнхэй бшуу.

Ж. БАЗАРОВ,
Хориин районой Анаагай совхозой хүдөө бэшэгшэдэй постын гэшүүн.

Уласхоорондын шэнжэлэл

АЗИДАХИ ШАХАРДУУ БАЙДАЛЫЕ ҺУЛАРУУЛХА

«Шахардуу шанга байдалые һуларуулгын һалхин Владивостогһоо үлеэбэ», — гээд Владивостогто болоһон баярай суглаан дээрэ М. С. Горбачевой хэлэһэн үгэ тухай француз телевизионно станцинуудай нэгэн дамжуулга хэбэ. Энээхэн тон богонихон тайлбариие гүйсэд дүүрэнээр зүбшөөхэдэ болохо: юуб гэхэдэ, совет хүтэлбэрилэгшын хэлэһэн үгын бүхы уг зорилго имагтал арадуудай аюулгүй байдалые бэхижүүлгэдэ, эб найрамдалай ба бүгэдэ ниитын аша туһада, арадуудай хоорондохи харилсаа холбоо хүгжөөлгэдэ зорюулагдана ха юм. Хэлэһэн үгэнь бүхы дэлхэй дээрэ үргэн ехэ анхарал татаба, олондо мэдээсэл хүргэдэг хэрэгсэлнүүд тэрэниие тодорхойгоор тайлбарилна, томо ба багашье гүрэнүүдэй ниислэлнүүдтэ анхаралтайгаар шэнжэлэн харана.

Дэлхэйн олониитэдэ иимэ ехээр анхарагдаха шалтагаан хэдышье бии. Номгон океанай регионд тон шухала ба улам дээшэлжэл байһан үүргэ дүүргэдэг агуу ехэ гүрэн—Советскэ Союзай гадаадын политикын Ази-Номгон океан тушаа хараа шэглэл Владивостогто айхабтар тодорхой үндэһэ баримтатайгаар тайлбарилагданхай. Тиихэдэ СССР-эй урдаа табижа байһан зорилгонууд дотор ондоо гүрэнүүдэй аша туһын хэрэгүүд гүйсэд дүүрэнээр хараада абтана. «СССР-эй Ази-Номгон океан тушаа политика энэ районой оронуудтай амгалан тайбанаар ажаһууха ба хани нүхэсэлтэй байха гэһэн үнэн сэхэ хүсэл эрмэлзэлһээ эшэ үндэһэтэй»,—гээд Индиин «Хиндустан таймс» газетэ тобшолол бэшэнэ.

Үшөө юу нэмэлтэйб гэхэдэ, Советскэ Союз эдэ зорилгонуудые миил соносхоо бэшэ, харин уласхоорондын аюулгүй байдалай бүгэдэ ниитын системэ байгуулха хамтын ябуулгада Номгон океан ба Ази түбиие оруулалсаха арга олгомоор тодорхой замуудые дурадхана. Бүгэдэндэ мэдээжэ болоһон Хельсинкидэхи хөөрэлдөөнүүд, хэлсээ баталалганууд Европодо хэгдэһээр ха юм. Тиимэрхүү юумэн энэ регионд үгы. Тиимэһээ Владивостогто тайлбарилагдаһан үгын уг зорилго элдэб хараа шэглэл баримталдаг гүрэнүүдтэ айхабтар һонирхолтойгоор угтагдаа. «Шанарай талаар уг зорилгодоо дүтэ бэшэшье байг», дурсагдагша океан шадар ажаһуудаг бүхы оронуудай хабаадалгатайгаар Номгон океанай конференциие Хельсинкиин хөөрэлдөөнэй маягтайгаар үнгэргэгдэхэнь шухала. Ази ба Номгон океанай регионд «Хельсинкиин» үүргые Хиросима бэе дээрэ даан абажа шадахал. «Энэ дурадхалые бидэнэр һайшаан дэмжэнэбди, тэрэ хэрэгэй бодото дээрэ бэелүүлэгдэхын тулада бидэнэр хэжэ шадаха бүхы юумэ сүм хэхээр бэлэнбди»,— гээд совет хүтэлбэрилэгшын хэлэһэн үгые тайлбарилха зуураа, Хиросима хотын муниципалитедэй депутат Акира Исида гэгшэ мэдүүлһэн байна.

Эндэхи регионд иимэрхүү ябуулга хэхэ болоһоор үнинэй. Милитаризмын, дайнай аюул аймшагтайгаар түргэдэжэ оронхой. Номгон океан сэрэгэй-политическэ зүришэлдөөнүүдэй оршом болгогдоно, тэрэнэй хиналта дороһоо гараадүй байһанда тиимэ үйлэ хэрэгүүдэй хүгжэлтэдэ эсэс табиха саг мүнөө ерэнхэй. Дэлхэйн энэ хубиин арадуудай өөһэдынгөө амгалан тайбан ерээдүйн түлөө һанаагаа зоболгынь улам үргэдэжэ байһаниие ойлгожо ядахаар бэшэ ааб даа. «Африк-Азия» журналай һүүлшын номернуудайнгаа нэгэндэ бэшэһэнэй ёһоор, Номгон океан—дэлхэйн эгээл ехээр милитаризацида ороһон зононуудай нэгэн. Тэндэ американ сэрэгэйхидэй олошорһон ушар оромгүй ехэ. Вашингтоной хиналта доро байһан бүхы аралнууд (Гуам, Гавай, Сайпан болон бусад) сэрэгэй баазанууд болгогдонхой.

Гансахан эдэ аралнууд Пентагоной һабарта бажуугдаһан бэшэ. США-гай далайн сэрэгэй ба агаарай сэрэгэй тон томо баазанууд Филиппиндэ байражанхай. Американ ядерна зэбсэгүүд Урда Корейн газар дээрэ тодхогдоһон. Мүн Японой аралнууд дээрэ американ баазанууд дүүрэн. Пентагон оролдосо ехэтэйгээр микронезиие «ашаглана». Өөрынгөө сэрэгэй бэлэдхэлээр сэдьхэлээ ханажа ядаһан Вашингтон Япониие, АСЕАН-ай оронуудые милитаризмын зам руу үсэд нэтэрүүгээр түлхинэ.

Энэ регионд хи һүүлэй үеын үйлэ хэрэгүүд юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, Ази болон Номгон океанда ядерна зэбсэгүүдые тарааха замда хаалта табиха гэһэн СССР-эй хүсэлэл оролдолго тус регионой арадуудай хүсэл эрмэлзэлтэй таарaлдана. Дэлхэйн эгээл ехэ үһан дайдые, «американ нуур» болгохо гэһэн США-гай бүдүүлиг оролдолго бусад арадуудай аша туһын хэрэгүүдтэй оготошье таарaлданагүй.

Арадуудай аша туһын хуулита хэрэгүүдые, өөһэдынгөө хуби заяае өөһэдөө тодорхойлхо тэдэнэй эрхэнүүдые хүндэлхэ ябадал хараада абалсан, Советскэ Союз регионально зүришэлдөөнүүдые гуримшуулха программа мүн лэ дурадхаба. Афганистанай Демократическа Республикын правительствотай зүбшэһэнэй һүүлээр СССР энэ жэлэй эсэс болотор хамаг техникэ болон буу зэбсэгүүдтэйгээрнь зургаан полк сэрэгшэдые Эхэ оронд онь бусаан асарха гэһэн шиидхэбэри абаа.

Энэ шиидхэбэри хадаа Афганистанда хабаатай үйлэ хэрэгүүдые политическэ талаар гуримшуулха хөөрэлдөөнүүдтэ шэнэ эршэ хүсэ оруулха гэһэн Москвагай үнэн сэхэ хүсэл эрмэлзэл мүн гэжэ дэлхэйн хэблэл сэгнэһэн байха юм. ДРА-да эсэргүү зэбсэгтэ интервенци эмхидхэгшэд ба бэелүүлэгшэдэй харюусалгатайгаар хэгдэһэн энэ алхамда хэрбээ зохихо ябуулганuудаар харюусаа гээшэ һаань, энэ ороной амгалан тайбан ерээдүй тээшэ, афган арадай экономическа ба социальна хүгжэлтэдэ харгы зам нээгдэхэ болоно. Элдэб оронуудай олондо мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүд «Хэрбээ ДРА-да эсэргүү интервенциин үргэлжэлүүлэгдэжэ байгаа гээшэ һаа, Советскэ Союз хүршэеэ бэрхэшээлтэ байдалда үлээхэгүй» гэһэн совет хүтэлбэриин залан сэхэ мэдүүлгэдэ анхарал хандуулна.

Америкын ээрхэг түримхэй хараа шугамые хамгаалдаг баруунай тала баримталдаг хэблэл СССР-эй дурадхалнуудые буруугаар тайлбарилха, харата сэдьхэлээр хэгдэнэ гэхэ һэдэлгэ гаргана. «Ямаршье ушар шалтагаанай биишье һаа, Азидахи зүришэлдөөнүүдые гуримшуулга, энэ регионд хи аюулгүй байдалые хамтын хүсөөр бэхижүүлгэ хадаа һайн хэрэг. Эндэ бэе бэеэ даанхай байдалые хүндэлэлгэ, эрхэ сүлөөгэй ба адли тэгшэ байдалай асуудалнууд тухай хэлэгдэнэ»,— гээд Японой «Асахи» газетэ бэшэнэ.

Азида, дэлхэйн бүмбэрсэгэй хахад шахууе эзэлдэг асари ехэ дайда — Номгон океанай оршомдохи байдал ямараар хүгжөөгдэнэб, тэрээнһээ бүхы дэлхэйн хуби заяанай олонхи ушарта дулдыдаха байһаниие Советскэ Союз хараада абана. Бүхы хүн түрэлтэнэй урда табигдаһан яагаад тэсэжэ гарахаб, ядерна дайнай аюулые яагаад зайсуулхаб гэһэн асуудал дэлхэйн энэ хубиин арадуудай үмэнэ табигдаһан гол асуудал болоно. Буу зэбсэгүүдые хизаарлалга, ядерна зэбсэгүүдһээ арсалта, хүршэ ёһоор зэргэ оршон ажаһуулгын ба бэе бэеэ хүндэлэлгын харилсаануудые тогтоолго — дээрэ табигдаһан уг зорилгонуудые бэелүүлгын эрхим һайн арга зам.

Владивостогто хэлэгдэһэн үгэ хадаа эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай аша туһада Соведүүдэй ороной хэһэн залан сэхэ уряа мүн. «Эдэ зорилгонууд шармайн эрмэлзэһэн, өөһэдынгөө арадуудай ерээдүйдэ найдаһан хүн бүхэндэ бидэнэр һайн һайханай сэдьхэлтэй хөөрэлдэгшэд ба үнэн сэхэ хамжагшад байжа шадахабди», гээд совет хүтэлбэрилэгшын үгэ дотор хэлэгдэнэ.

ХЕЛЬСИНКИИН ЖЭШЭЭ

Хельсинкэдэ үнгэргэгдөөшэ түхэлтэйгөөр Номгон океанай конференци үнгэргэхэ дурадхал Владивостогто болоһон баярай суглаан дээрэ хэзэд, М. С. Горбачев Европын жэшээдэ хандаһан байна. Хельсинкэдэ зарлагдаһан конференци дэлхэйн бүхы түбинүүдэйхиһээ түрүүлэн, хөөрэлдөөнэй, уулзалгын, хэлсээ баталалгын эхи заха гаргаһан.

Европодо аюулгүй байдал ба харилсаа холбоо байгуулха талаар зүблөөнэй түгэсхэлэй актда гар табигдаһаар эдэ үдэрнүүдтэ ээлжээтэ ой болобо. Энэ үйлэ хэрэг 1975 оной августын 1-дэ Финляндиин ниислэл Хельсинкэдэ үнгэргэгдэжэ, уласхоорондын ехэ удха шанартай болоһон. Хельсинскэ зүблөөн дэлхэйн хоёрдохи дайнай политическэ үрэ дүнгүүдые согсолон гаргаһан ба Европые эб найрамдалай бата бэхи түби болголгын, социальна элдэб байгуулалтатай оронуудай харилсаа холбооной аша туһада гүрэнүүдэй удаан болзорой ажал ябуулгын гол хараа шэглэлнүүдые тодорхойлһон байна.

Үнгэрһэн арбан нэгэн жэлэй туршада дэлхэй дээрэ олон үйлэ хэрэгүүд болоһон. Дэлхэйн бүмбэрсэгэй элдэб булан бушаада һүжэрһэн арсалдаата буляалдаан, зүришэлдөөнүүд Европодохи байдалда таарамжагүйгөөр нүлөөлһэн байха юм. США-гай сэрэгэй промышленна комплексноор баадхагдаһан буу зэбсэгүүдые ехээр бүтээн гаргалга бусад түбинүүдэй хүн зонойхидол адляар, мүн европеецүүдэйшье ажабайдалда хохидол ушаруулна. Баримта гээшэ гэршэ боложо үгэдэг: баруун ба зүүн оронуудай хоорондо тохёолдожо боломо таһалдалые зайсан гараха арга олдоо. Хельсинкэдэ зарлагдаһан зүблөөнэй һүүлээр Белградта, Мадридта, Стокгольмдо уулзалганууд болоо. Тэдэнэй аша туһаар багааршье һаань, Европо шахардуу байдалые һуларуулгын, харилсаа холбоогоо үргэдхэлгын замаар урагшаа дабшаа ха юм.

Энэ ябуулгада манай орон хубитаяа горитойгоор оруулһан гээшэ. Ядахын сагта совет дипломатиин үнгэрһэн һарада ямар эдэбхи үүсхэл гаргаһыень һанаад үзэел. Совет-француз дээдэ тушаалтадай уулзалгын Москвада үнгэргэгдэһэнэй һүүлээр удангүй, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Лондондо хөөрэлдөө амжалтатай үнгэргөө. Тэрэнэй удаа ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр манай орондо ерээ. Эдэ уулзалга болон хөөрэлдөөнүүдэй үедэ миил хоёр талын харилсаануудай элдэб асуудал бэшэ, харин уласхоорондын эгээл онсо шухала, нэн түрүүн Европын ба бүхы дэлхэйн хэмжээндэ сэрэгэй хүсэнүүдэй урда урдаһаа туласа татагдаһан шанга байдалые һуларуулгын асуудалнууд зүбшэгдэһэн байна.

Франци, Англи ба ФРГ — Баруун Европын эгээл томо гүрэнүүд. Ехэшье, багашье бусад гүрэнүүдэйхидэл адляар бидэнэр тэдэнэй бэе бэеэ даанхай байдалые урдань хүндэлдэг байһанбди, мүнөөшье хүндэлнэбди. Ямаршье ушарта СССР ниитэ европын зүблөөнэй түгэсхэлэй акт дотор соносхогдоһон харилсаа холбооной ёһо гуримуудые хэлбэришэгүй нягта наринаар сахин ябана. Бидэнэр саашадаашье иимэл байха хүсэлтэйбди.

Австриин ниислэл Венэдэ ерэхэ намар ниитэ-европын ээлжээтэ уулзалга нээгдэхэнь. Тэрэ уулзалга дээрэ эб найрамдалай ба арадуудай хоорондохи хани нүхэсэлэй һайн һайхан үрэ дүнгүүдэй түйлагдахын тулада хэрэгтэй бүхы юумэ хэхэ — бидэнэрэй үнэн сэдьхэлэй хүсэлэн.

В. ВАСИЛЕЦ,
А. КРАСИКОВ.
(ТАСС).

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

ТҮРҮҮШЫН КОММУНАРНУУДАЙ

АНГИИН тэмсэлэй хатуухан лэ саг байгаа һэн. 1926 оной декабрь һарада Ойбой тосхоной үгытэй ядуу зон сугларжа, нютагтаа хамтын ажал — хүдөө ажахын коммуна байгуулха гэжэ шиидхэбэ. Тиигэжэ түрүүшын 15 үрхэтэ айл мэдүүлгэ бариһан домогтой. Мүнөөнэйхеэр болоходо энэ тоо ланшье һаа, үсөөн шэнги ааб даа. Харин тэрэ сагта энэ ушар аргагүй ехэ удхатай, шэнэ байдалай шэнжэ тогтооһон. Хамтын ажалай эхи табилан хүдэлөөн болоо һэн шуу. Хүдөө нютагуудай хүн зоной дунда шэнэ ёһоной харилсаан байгуулагдажа эхилээ. Тэдэнэй хуби заяан шэнэ замда гараа.

Энэ суглаан дээрэ коммунаяа «Жаргалай зам» гэжэ нэрлээд, түрүүлэгшээр Доржо Булгутович Таряшиновые, орлогшоор Бабуу Сыренович Барбаковые нэгэн дуугаар һунгаба. Тиихэдэ 38 толгой эбэртэ бодо мал. 27 морин, 13 хонин хамтын ажахыда абтаа һэн. 14 десятина тарялангаа элдүүрилхэ 5 анзаһатай, 10 модон борнойтой байба.

Түрүүшын коммунын байгуулагдаһан, үгытэй зониие нэгэдүүлэн, урагшань хүтэлжэ эхилһэн энэ ушар аргагүй ехэ удхатай байгаа. Тэрэ ажахыда ороогүй хүнүүд саашанхи хүгжэлтыень харахадаа, хожом хожомоо гэшүүниинь боложо сооо хада яаха юм гэлдэдэг, бата найдангяар шэртэдэг болоһониинь мэдээжэ зүйл ааб даа. Коммуна хадаа нютагай баяшуултай, лама бөөнэртэй тэмсэл ябуулха ехэ хүсэн болоһон юм.

1927 оной январиин 13-най үдэр коммунынхид Устав баталан абаба. Тиигэжэ тэрэ үдэрые хамтын ажалай түрэһэн үдэр гэжэ тооложо эхилһэн бэлэй.

Тэрэ жэлэй март һарада хүршэ нютаг болохо Галба тосхондо хоёрдохи коммуна эмхидхэгдэһэн юм. Зунай үедэ хоёр коммуна нэгэдэжэ, «Нэгэдэлэй хүсэн» гэһэн нэрэ доро саашанхи ажабайдалай замда зорибо. Тэрэнэй түрүүлэгшээр коммунист Иргизин Сыренович Оздоноев, орлогшоор Доржо Булгутович Таряшинов һунгагдаа. Коммунын түб Галба тосхон болождо, тэрэнээ болбосон түхэлтэй болгохын тула элдэб барилга бодхоожо эхилбэ.

Аймагай хүтэлбэрилхы албан зургаануудай энэ ажахыда анхаралаа хандуулһаниинь элитэ ааб даа. 1927 оной зун коммунада гүрэнһөө мүнгэн урьһаар үгтөө бэлэй. Тэрээгээр ургаса хуряахын үедэ 2 жатка, бооолто уяха, таряа сохихо, сэбэрлэхэ 2 морин машинанууд, түмэр анзаһан, сеялкэнүүд абтаһан юм. Үшөө тиихэдэ республикын газар таряалангай арадай комиссариат үүлтэртэ хэдэн үнеэн болон буха үгэбэ. Иимэ анхаралай ашаар Галбайн коммуна саашадаа хүгжэн, Түнхэнэй түрүүшын хамтын ажахынуудта үльгэр жэшээ харуулһан түүхэтэй.

Мал, таряан ажалаа һайнаар эрхилхэ, байрын гэрнүүдые барихынгаа хажуугаар коммунарнууд хада уула газарта ургадаг бадаан гэдэг эм домдо ородог ургамалай үндэһэ бэлэдхэжэ, мүнгэ яһала олзолоод, тэрээгээр 5 эхэ гахай худалдажа абаа һэн хаш. Жэл болоходо, галбайнхид аяар 62 гахайтай болоод байһан гэдэг.

Тэмсэлэй дүлэн соогуур түрэһэн коммунын ургалта, амжалта үгытэй ядуушуулай сэдьхэл һанаа баярлуулжа, тэдэнэй эмхидхэлдэ ехэ нүлөө үзүүлээ. Тус коммунын жэшээгээр Түнхэн голой олон нютагуудаар хүн зон коммунануудые байгуулжа, шэнэ ажабайдалай замда гараһан. Партиин XVII съездын хүдэлмэриин ябажа байха үедэ Хойморто байгуулагдаһан долоон коммуна нэгэдэжэ, томо колхоз боложо, XVII партсъездын нэрэ абаһан бэлэй.

Партийна организациин секретарь Б. С. Барбаков колхозой һү һаалиин фермые даадаг байгаа. Жэл бүри фермынхид түсэбтэ даабаряа үлүүлэн дүүргэдэг, мяха, тоһо гүрэндэ ехээр тушаадаг болоо һэн. 1937 ондо 19 841 түхэриг сэбэр олзо оруулаа. Энээниие тэрэ үеын документнүүд гэршэлнэ. Тиихэдэ һаалишад, тугалшад Д. Н. Леонтьева, С. С. Шойжелова, Б. А. Самбялова, Д. М. Халбигуева, Д. Г. Галанова, А. М. Попова болон Ж. Ж. Жамбаловагай ажалай алдар соло суурхажа эхилээ. Тэдэнэр түрэл колхозойнгоо хүгжэн һалбарха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые ехээр оруулһан хүндэтэй хүнүүд болоо.

Тэрэ үедэ колхозойнгоо хүдэлмэридэ, жэшээнь, А. А. Ангархаев, Б. Ж. Пантелеев, Ж. Б. Борхонов гэхэшэлэн ажалай түрүүшүүл эрхим һайнаар ажаллажа, олондо үльгэр жэшээ харуулан ажалладаг бэлэй.

1945 онһоо 1955 он болотор нүхэр Барбаков Бабуу Сыренович тус колхозые хүтэлбэрилһэн байна. Барбаковой эсэгэ долоон үхибүүгээ орхижо наһа бараа һэн. Бабуу хүбүүн тиихэдэ бага ябаа. Хүшэр байдалда үлэһэн энэ хүбүүн һургуулидашье һуража шадаагүй. 12 наһатайһаа ажалай амта таниһан, боргожон хүдэржэһэн хүн ааб даа.

Агуу ехэ Октябриин социалис революциин илан мандаһанһаа хойшо 17 наһатай хүбүүнэй хуби заяанда эрид хубилалта болоо һэн. Тэрэ хубисхалай ушар удхые ойлгожо эхилбэ. Түнхэндэ Совет засагай тогтоһоной удаа хүдөө нютагуудта Октябриин түйлалтануудые бэхижүүлхын тула тэмсэл эршэдээ. Тэрээндэ залуухан ябаһан Бабуу эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

1920 ондо Барбаков тосхоной эдэбхитэдэй нэгэн һэн тула нютагайнгаа шэнэ засагай зургаанда һунгагдаа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Бабуу ходо сомоной Соведэй депутат ябаа, аймагайшье Соведтэ оло дахин һунгагдаһан, КПСС-эй Буряадай обкомой гэшүүн ябаһан байна. Түнхэнэй аймаг соо эгээл түрүүшын «Жаргалай зам» гэжэ коммунын 1926 ондо байгуулагдахада, Барбаков түрүүлэгшэдэй нэгэн, удаань томодхогдоһон колхозой соведэй гэшүүн, түрүүлэгшын орлогшо ябаһан байна. 1930 ондо Бабуу Сыренович Барбаков Коммунис партиин гэшүүнээр абтаба. Тиихэдэ коммунын түрүүлэгшын тушаалда дэбжүүлэгдээ. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Хойморто колхозуудые байгуулга болон тэдэниие бэхижүүлгэ имагтал Барбаковой нэрэтэй нягта холбоотой болоо бэлэй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ тэрэ томо ажахые хүтэлбэрилжэ ябаа һэн.

Колхозой үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ, амжалтануудые түйлалгада аша габьяатай байһанайнь түлөө, тэдэ Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкэдэ нэгэтэ бэшэ хабаадалсаһан юм. Харин хүтэлбэрилдэг байһан

ШЭНЭ НОМУУД

Республикымнай номой хэблэл И. А. Манжигеевэй «Буряад ёохор» гэжэ ном хэблэн гаргаба.

Буряадай арадай хатар наада шэнжэлэгшэ ба суглуулагша И. А. Манжигеев ном соогоо арад зоной хэр угһаа дуратай ёохорой хатар наадан тухай һонирхолтойгоор хөөрэнэ.

Энэ ном соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ, мүн үргэн уншагшадта туһатай байха гэжэ һанагдана.

• • •

Забайкалиин арадуудай этнографическа музей тухай хөөрэһэн үнгэтэ иллюстрацинуудтай ном Буряадай номой хэблэлдэ хоёрдохиёо хэблэгдэн гараба. Дээдэ Онгостойдо оршодог энэ музейн экспозицинуудтай танилсахадаа, тус ном туһалха байна. Түүхын эрдэмэй кандидат А. В. Тиваненко номой текстые бэшэһэн.

• • •

«Ногоон ургамалнуудһаа болодог аллерги үбшэн» гэжэ нэрэтэй брошюра хэблэлһээ гараа. Брошюрын авторнууд — Э. Базарова, В. Адо хоёр элдэбын ургамалнуудһаа болодог аллерги үбшэнэй яагаад эхилдэг, хүгжэдэг тухай, тус үбшэнэй олон түхэл янза, мүн яажа тэрээнһээ һэргылхэ тухай хөөрэнэ.

Тус брошюра медигүүдтэ, үргэн уншагшадташье һонирхолтойшье, туһатайшье байха гэжэ һанагдана.

А. СОДНОМОВ.

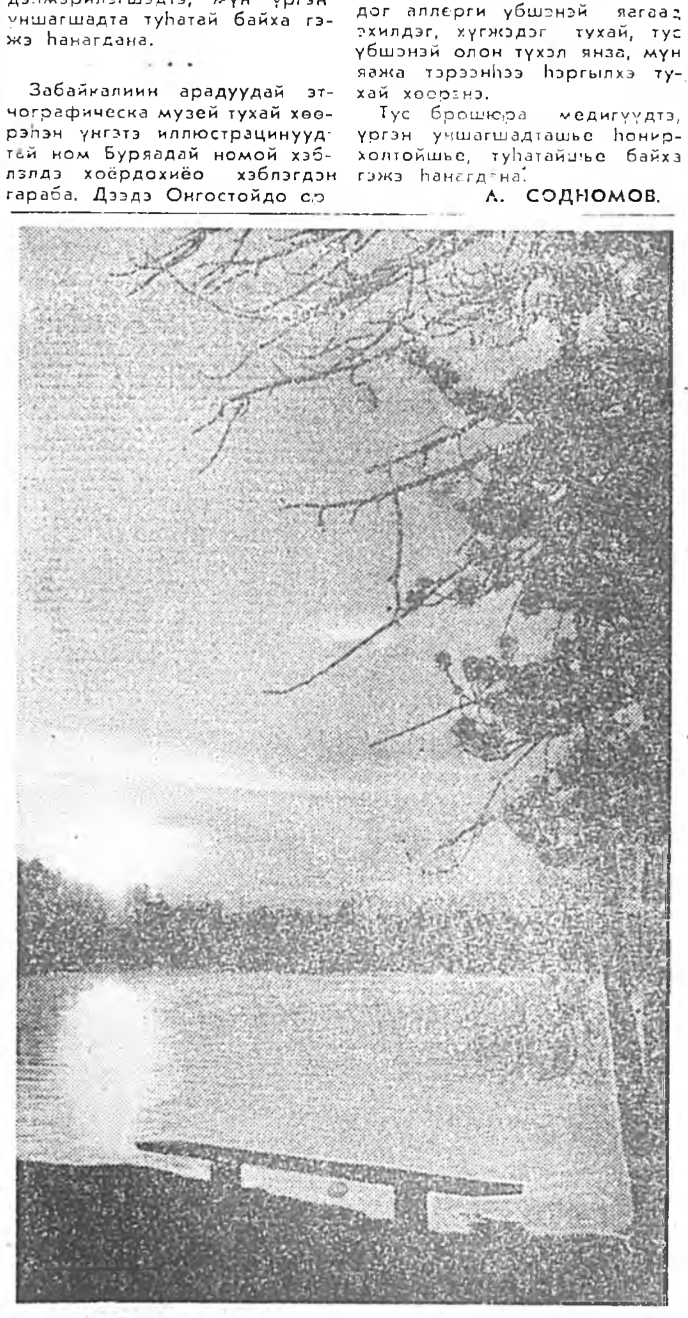

Наранай оролго... Р. БАЗАРОВАЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Эрдэм наука — агропромдо» — түрүү бэшэг. «Ногооной гурилай урасхал» — Н. Дегтяревой корреспонденци. «Түрүү технологи хэрэглэн» — П. Нетасвай корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда. Архидалгатай тэмсэлээр бүхэсоюзна рейд.

Гурбадахи хуудаһанда. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Нютагай һонин.

НОГООН ЭДЕЭН

Захааминай районой ажалшадые алим жэмэс болон овощнуудаар хангаха хэрэгтэ Зэдын продснабай коллектив ехэ анхарал оролдолго гаргадаг юм. Зунай үедэ юу хэжэ байһан тухайгаа продснабай худалдаа наймаанай таһагые даагша Валентина Петровна Геллер иигэжэ хөөрэнэ:

— Июль һарын эхеэр Узбегэй ССР-һээ 120 тонно эртын капуста абажа, Закаменск хотын, хүдөөгэй һуурин тосхонуудай магазинуудта тараагаабди. Мүн лэ Узбекистанһаа 16 тонно помидор абажа худалдаад байнабди. Август, сентябрь һаранuудта 150 тонно арбуз асарагдаха ёһотой.

Захааминай совхоздо овощ ургуулдаг теплицэнүүд бии. Тэндэ ургуулагдажа хуряагдаһан 128 тонно үгэрсэ хүүгэдэй ясли-садуудта, больницануудта, пионернүүдэй лагерьнуудта болон Зэдын комбинадай цехүүдтэ эльгээгдээ. Сентябрь, октябрь һарануудта өөһэдын

ХИЛЫН СААНА

ТАСС · АПН

АЖАЛ ЯБУУЛГАНУУДАЙ ТОДОРХОЙ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой Владивостогто хэлэһэн үгэ тухай бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы заха булангуудһаа орожо байһан һанамжа, дурадхалнууд дэлхэйн арадуудай үндэһэн аша туһада харюусадаг совет эб найрамдалта үүсхэлнүүдые, Советскэ Союзай эб найрамдалта гадаадын политикые уласхоорондын олониитын үргэнөөр дэмжэжэ байһыень элирхэйлэн гэршэлнэ.

ВЬЕНТЬЯН. СССР-эй амгалан тайбан добтолго бүхы юумэ хүнүүдэй аша туһада, зол жаргалда зорюулдаг гол зорилготой социализмын уг үндэһаа үндэһэтэй байна гэжэ Лаосой «Пасасон» газетэ бэшэнэ. Ядерна туршалгануудые СССР-эй нэгэ талаһаа болюулалга, ядерна болон химическэ буу зэбсэгүүдые усадхаха тухай, Европодохи Варшавска Договорой болон НАТО-гай оронуудай сэрэгэй хүсэнүүдые хороохо тухай тэрэнэй дурадхалнууд энээниие үшөө дахин гэршэлнэ. Ази түбиие, Номгон болон Индиин океануудые ядерна буу зэбсэггүй, гадаадын гүрэнүүдэй сэрэгүүдэй байрлуулагдадаггүй зоно болгохо гээшэ шэнэ совет үүсхэлнүүдэй гол удха болоно. Эдэ дурадхалнууд Азиин болон Номгон далайн оршондохи арадуудай хүсэл эрмэлзэлгэнүүдтэ, һанал бодолнуудта харюусана.

ПНОМПЕНЬ. Шэнэ совет эб найрамдалта үүсхэлнүүд хадаа гансал Ази-Номгон далайн оршондо бэшэ, харин бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ шухала хубита болоно гэжэ Кампучиин СПК гэдэг информационно агентствын шэнжэлэл дотор хэлэгдэнэ. Соведүүдэй ороной гадаадын политическэ хараа шугамай залан сэхэ байһые Советскэ Союзай дурадхалнууд батална, Ази, Номгон далайн оршондо эб найрамдал болон аюулгүй байдал бэхижүүлхэ ябуулгануудай тодорхой программые дурадхана.

ТОКИО. Советскэ Союзай эб найрамдалта хараа шугамаа залан сэхээр баримталжа байхадань, Вашингтон нэгэ талаһаа хүсэ хэрэглэлгын политикаяа бэелүүлжэ үргэлжэлһөөр, буу зэбсэгүүдые хуряахын орондо зэбсэг хэрэгсэлнүүдые улам үргэнөөр бүтээн гаргажа байһаар гэжэ Нагасакиин университедэй дэргэдэхи эрдэм-шэнжэлэлгын түбэй профессор, Японой элитэ мэдээжэ эрдэмтэ К. Гусима хэлэбэ. «Хүсэ хэрэглэхэ» зорилготойгоор США-гай бэелүүлжэ байдаг «одоо дайнай» программые тэрэ эрид буруушаагаа. Амгалан тайбан байдал хангаха талаар Советскэ Союзай бэелүүлжэ байдаг залан сэхэ хараа шэглэлые бидэ үндэрөөр сэгнэнэбди гэжэ эрдэмтэ мэдүүлбэ.

ИСЛАМАБАД. Афганистанһаа зургаан полк сэрэгшэдые гаргаха тухай Советскэ Союзай шиидхэбэриие

АЮУЛГҮЙН СОВЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

НЬЮ-ЙОРК. Никарагуа болон Түбэй Америкын бусад оронуудай амгалан тайбанаар, аюулгүйгөөр ажаһууха хуулиин баталагдаһан тогтоолой проектдэ ООН-ой Аюулгүйн Соведтэ Холбоото Штадууд хориул табиба. Политическэ, экономическа ба социальна байгуулалтаяа эрхэ сүлөөтэйгөөр шэлэхэ, өөһэдынгөө арад зоной аша туһатай зохилдуулан, гадаадаһаа хамааралсалгагүйгөөр, уласхоорондын харилсаагаа хүгжөөхэ эрхэ, бэеэ даан байдал Никарагуа болон бусад гүрэнүүдтэ олгохо шухала гэжэ Аюулгүйн Соведэй ямаршье бүлэглэлнүүдтэ ородоггүй гэшүүн-гүрэнүүдэй табиһан документын проект соо батадхагдана. Уласхоорондын хуулитай зохилдуулан, арсалдаата асуудалнуудые эбэй ёһоор гуримшуулан шиидхэхые бүхы гүрэнүүд оролдохо ёһотой гэжэ тэрээн соо хэлэгдэнэ.

Аюулгүйн Соведтэ дуугаа үгэлгэ Холбоото Штадуудай гансаарданги байһые элирхэйлэн харуулаа. Аюулгүйн Соведэй гэшүүн 11 гүрэн тогтоолой проектын түлөө дуугаа үгэбэ. Имагтал Англи, Франци болон Танланд һаналаа бариһан байна.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.45 — «Үхибүүдтэ ангуудай гүлгэд тухай». 10.15—Баримтата фильм. 10.35—«Спартак» — фильм-балет. 12.05—И. Гайдн. 98-дахи номерой симфони. 12.35 — 15.30 — Шэнэ һонин. 15.50—Баримтата фильм. 16.50—Балалайкын абяан зэдэлнэ. 17.20—Баримтата фильм. 17.50—«Жюль Вернын геройнууд экран дээрэ». «80 дней вокруг света»—11-серитэй мультфильм. (Австрали). 1-дэхи, 2-дохи сери **Улаан-Үдэ.** 18.35—Шэнэ һонин (буряадаар). 18.45—«Байгалай үмэнэхи газар дээрэ». 19.25—«Байгал» мэдээсэлэй программа. **Москва.** 19.45—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00—Мультфильм. 20.10 — «Һуурин дээрэ шиидхэгдэнэ». КПСС-эй Челябинска обкомой нэгэдэхи секретарь Н. Д. Швырев дамжуулгада хабаадаха. 20.55 — «Спрут»—6 серитэй уран һайханай фильм. 4-дэхи сери. 22.00—«Время». 22.35—Шатарай дэлхэйн чемпионат. 22.50 —Воронежой Гүрэнэй ород арадай академическэ хоорой концерт. 00.05 — «Барилга ба архитектура» — киножурнал. 00.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20—Баримтата фильм. 9.45—«Арадай аялга дуунууд» 10.00 — «Шатарай һургуули». 10.30—«Будильник». 11.00 — Баримтата фильм. 11.15—Куйбышевай телестудиин программа. 12.15—Француз хэлэн. 12.45 — «Три минуты лета»—уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 15.00—Шэнэ һонин. **Улаан-Үдэ.** 18.00—Телефильм. **Москва.** 18.35—«Спорт ба хүн». Владимир Сальников. 19.05—СССР-эй арадай артист Ю. Гуляевай концерт. **Улаан-Үдэ.** 19.45 — Соносхолнууд. 19.55 — «Хэн моридые зүүдэндээ хараноб» — телеочерк. 20.10—Ташкентын Гүрэнэй опереттын театрай Улаан-Үдэдэхи гастроль тушаа. **Москва.** 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.20 — Уран зураашад тухай хөөрөөнүүд. 22.00 — «Время». 22.35—«Полынь — трава горькая»—уран һайханай фильм. 00.05 — Футболоор СССР-эй кубок. «Торпедо» (Москва) — «Динамо» (Тбилиси).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — [illegible] 4-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, [illegible] 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография [illegible] ственного комитета Бурятской [illegible] делам издательств, полиграфи[illegible] ной торговли г. Улан-Удэ ул. [illegible] Н-00568. Заказ № 180. Индекс [illegible]